

Bruxelles, 16.7.2021.
COM(2021) 572 final

**KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU,
EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

Nova strategija EU-a za šume do 2030.

{SWD(2021) 651 final} - {SWD(2021) 652 final}

1. Uvod

Šume i druga šumska zemljišta¹ pokrivaju više od 43,5 %² kopnene površine EU-a i ključni su za zdravlje i dobrobit svih Europljana. O njima ovisi zrak koji udišemo i voda koju pijemo, a njihova bogata bioraznolikost i jedinstveni prirodni sustav dom su i stanište većine vrsta koje se mogu pronaći na kopnu diljem svijeta³. Oni su mjesto gdje se povezujemo s prirodom, pomažu nam da ojačamo fizičko i mentalno zdravlje te su ključni za očuvanje živih i naprednih ruralnih područja.

Šume već dugo imaju iznimno važnu ulogu u našem gospodarstvu i društvu jer se zahvaljujući njima otvaraju radna mjesta i osigurava hrana, lijekovi, materijali, čista voda i još puno toga. Šume su stoljećima imale središnje mjesto u izgradnji kulturne baštine i obrtništva, tradicije i inovacija. Međutim, kao što su bile važne u prošlosti, ključne su i za našu budućnost. Šume su prirodni saveznik u prilagodbi klimatskim promjenama i borbi protiv njih te će imati ključnu ulogu u tome da Europa postane prvi klimatski neutralan kontinent do 2050. Zaštitom šumskih ekosustava smanjuje se i rizik od zoonoza i globalnih pandemija. Zdrava budućnost za ljude, planet i blagostanje stoga ovisi o osiguravanju zdravih, bioraznolikih i otpornih šuma u cijeloj Europi i svijetu.

Unatoč tom imperativu, europske su šume pod sve većim pritiskom, dijelom zbog prirodnih procesa, ali i zbog povećane ljudske aktivnosti i pritisaka. Iako se područje pod šumama posljednjih desetljeća povećalo zahvaljujući prirodnim procesima, pošumljavanju, održivom gospodarenju i aktivnoj obnovi, što je dovelo do nekih pozitivnih trendova, stanje očuvanosti šuma trebalo bi znatno poboljšati, među ostalim na 27 % zaštićenih šumskih područja EU-a koja bi trebala biti najzdravija⁴. Klimatske promjene i dalje negativno utječu na europske šume, osobito na područjima s jednovrsnim šumama i šumama ujednačene starosti, ali ne samo na njima. Zbog klimatskih promjena na površinu izlaze i prethodno skrivene slabosti koje pogoršavaju druge destruktivne utjecaje kao što su štetni organizmi, onečišćenje i bolesti, a zbog njihova utjecaja na režime šumskih požara nastaju uvjeti u kojima će se u narednim godinama povećati razmjor i intenzitet šumskih požara u EU-u⁵. Gubitak pokrivenosti drvećem u posljednjem se desetljeću ubrzao zbog ekstremnih vremenskih nepogoda i povećanog iskorištavanja drva u različite gospodarske svrhe⁶.

Cilj je nove strategije EU-a za šume prevladati te izazove i osloboditi potencijal šuma za našu budućnost, uz potpuno poštovanje načela supsidijarnosti, najboljih dostupnih znanstvenih dokaza i

¹ Održivi razvoj u Europskoj uniji; Izvješće o praćenju ostvarivanja ciljeva održivog razvoja u kontekstu EU-a, izdanje 2021. (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-03-21-096>). FAO definira šumu kao zemljište površine veće od 0,5 hektara, s drvećem višim od 5 metara i prekrivenošću krošnjama većom od 10 %, koje se ne koristi u prvom redu kao poljoprivredno ili urbano zemljište. FAO definira ostalo šumsko zemljište kao zemljište površine veće od 0,5 hektara s 5–10 % prekrivenosti krošnjama stabala koja na tom zemljištu mogu doseći visinu od 5 metara ili s prekrivenošću krošnjama većom od 10 % kad su uključena manja stabla, šiblje i grmlje <http://www.fao.org/3/I8661EN/i8661en.pdf> ili definicija EUROSTAT-a: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Forest>.

² <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/12069644/KS-FK-20-001-EN-N.pdf/a7439b01-671b-80ce-85e4-4d803c44340a?t=1608139005821>.

³ Šume sadržavaju 60 000 različitih vrsta drveća, 80 % vrsta vodozemaca, 75 % ptičjih vrsta i 68 % svjetskih vrsta sisavaca (<http://www.fao.org/3/ca8642en/CA8642EN.pdf>).

⁴ Na temelju izvješća država članica (koja obuhvaćaju razdoblje 2013.–2018.) na temelju članka 17. Direktive o staništima o stanju očuvanosti staništa navedenih u Prilogu I. toj Direktivi, samo je 49 % šumskih staništa u dobrom stanju. Šumska staništa iz Priloga I. obuhvaćaju oko 27 % svih šumskih područja u EU-u.

⁵ Costa, H., de Rigo, D., Liberta, G., Houston Durrant, T., San-Miguel-Ayanz, J. (2020.), European wildfire danger and vulnerability in a changing climate: towards integrating risk dimensions (Opasnost i ranjivost od šumskih požara: integracija dimenzija rizika). Projekt PESETA IV JRC-a – zadatak 19. Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije.

⁶ <http://www.fao.org/faostat/en/#data/FO> i <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC124374>.

zahtjeva za bolju regulativu. Temelji se na europskom zelenom planu i strategiji EU-a za bioraznolikost do 2030. te je u njoj prepoznata središnja i višefunkcionalna uloga šuma, ali i doprinos šumara i cijelog vrijednosnog lanca koji se temelji na šumama u postizanju održivog i klimatski neutralnog gospodarstva do 2050., uz istodobno osiguravanje obnove, otpornosti i odgovarajuće zaštite svih ekosustava. Ovom strategijom zamjenjuje se strategija EU-a za šume donesena 2013⁷. i ocijenjena 2018⁸.

Obveze i djelovanja predloženi u strategiji pridonijet će postizanju cilja EU-a u pogledu smanjenja emisija stakleničkih plinova za najmanje 55 % do 2030., kako je utvrđeno u europskom propisu o klimi⁹, a koji će se provesti putem mjera utvrđenih u paketu za cilj od 55 %¹⁰. U skladu s propisom o klimi, kako bi se ostvario cilj za 2030. i cilj klimatske neutralnosti, relevantne institucije EU-a i države članice morat će dati prednost brzim i predvidljivim smanjenjima emisija te istodobno jačati uklanjanje s pomoću prirodnih ponora. Emisije stakleničkih plinova i njihovo uklanjanje s pomoću šuma i šumskih proizvoda imat će ključnu ulogu u postizanju Unijina ambicioznog cilja neto uklanjanja od –310 milijuna tona ekvivalenta ugljikova dioksida, kako je utvrđeno u prijedlogu revidirane Uredbe o korištenju zemljišta, prenamjeni zemljišta i šumarstvu¹¹. Strategijom se utvrđuje i okvir politike za osiguravanje rastućih, zdravih, raznolikih i otpornih šuma EU-a koje znatno pridonose našim ambicijama u pogledu bioraznolikosti, osiguravaju egzistenciju u ruralnim područjima i šire te podupiru održivo šumsko biogospodarstvo koje se oslanja na najodrživije prakse gospodarenja šumama. Potonje se temelji na priznatom i međunarodno dogovorenom konceptu dinamičnog održivog gospodarenja šumama kojim se uzimaju u obzir multifunkcionalnost, raznolikost šuma i tri međuovisna stupa održivosti.

Kako bi ta tranzicija bila uspješna, bit će nam potrebne veće, zdravije i raznolikije šume od današnjih, posebno za skladištenje i sekvencijalnu ugljika, smanjenje učinaka onečišćenja zraka na ljudsko zdravlje i zaustavljanje gubitka staništa i vrsta. To je preduvjet da šume u narednim desetljećima mogu ljudima osiguravati egzistenciju i ispunjavati svoje socioekonomske funkcije. Kako bismo to postigli, morat ćemo preokrenuti negativne trendove, poboljšati praćenje radi boljeg prikaza stanja naših šuma te pojačati napore za zaštitu i obnovu bioraznolikosti šuma i tako osigurati njihovu otpornost. Jednako je važno da zajamčimo dostupnost drva i potičemo nedrvne gospodarske djelatnosti koje se temelje na šumama radi diversifikacije lokalnih gospodarstava i radnih mjesta u ruralnim područjima.

S obzirom na sve veće i ponekad suprotstavljene zahtjeve prema šumama, također moramo osigurati da količina drva koju upotrebljavamo ostane unutar granica održivosti¹² i da se optimalno iskoristi u skladu s kaskadnim načelom¹³ i pristupom kružnog gospodarstva. Na taj se način u najvećoj mogućoj mjeri omogućava zamjena fosilnih goriva dugovječnim kružnim

⁷ COM(2013) 659 final.

⁸ COM(2018) 811 final.

⁹ Uredba (EU) 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 2021. o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti i o izmjeni uredaba (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999.

¹⁰ Komunikacija Europske komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Spremni za 55 %”: ostvarivanje klimatskog cilja EU-a za 2030. na putu ka klimatskoj neutralnosti, COM(2021) 550 final.

¹¹ Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe 2018/841 o uključivanju emisija i uklanjanja stakleničkih plinova iz korištenja zemljišta, prenamjene zemljišta i šumarstva u okvir za klimatsku i energetska politiku do 2030. te o izmjeni Uredbe (EU) 2018/1999, COM(2021) 554 final.

¹² [brief_on_role_of_forest-based_bioeconomy_in_mitigating_cc_online\(2\).pdf](#)

¹³ Kaskadno načelo već je ugrađeno u Strategiju EU-a za šume 2014.–2020. U skladu s tim načelom drvo se koristi prema sljedećem redoslijedu prioriteta: 1. drvni proizvodi, 2. produljenje njihova vijeka trajanja, 3. ponovna upotreba, 4. recikliranje, 5. bioenergija i 6. odlaganje.

materijalima i proizvodima koji imaju najveću vrijednost za skladištenje ugljika i kružno gospodarstvo.

Strategija EU-a za šume napisana je u trenutku kad se počinju jako ubrzavati krize povezane s klimom i bioraznolikošću. Ključno će biti sljedeće desetljeće te se stoga u strategiji predstavlja konkretan plan za 2030. u kojem se kombiniraju regulatorne, financijske i dobrovoljne mjere.

To uključuje mjere za jačanje zaštite i obnove šuma, poboljšanje održivog gospodarenja šumama te poboljšanje praćenja i djelotvornog decentraliziranog planiranja šuma u EU-u kako bi se osigurali otporni šumski ekosustavi i omogućilo šumama da ostvare svoju višenamjensku ulogu. Kako bi se dodatno poduprlo održivo biogospodarstvo koje se temelji na šumama za klimatski neutralnu budućnost, u strategiji se predlažu mjere za inovacije i promicanje novih materijala i proizvoda koji bi zamijenili proizvode na bazi fosilnih goriva te za poticanje nedravnog šumskog gospodarstva, uključujući ekoturizam. Strategija je usmjerena i na održivo ponovno pošumljavanje i pošumljavanje te joj je priložen plan za sadnju najmanje 3 milijarde dodatnih stabala u EU-u do 2030.

Tom strategijom Komisija predstavlja ambicioznu viziju koja se temelji na snažnom angažmanu, motivaciji i predanosti svih vlasnika i upravitelja šuma i zemljišta. Njihova uloga u pružanju usluga ekosustava ključna je i potrebno ju je podržati. U okviru strategije se, među ostalim, nastoje razviti financijski poticaji za pružanje tih usluga ekosustava, prije svega za privatne vlasnike šuma i upravitelje šuma.

Sve mjere trebaju biti osmišljene i provedene u bliskoj suradnji s državama članicama te javnim i privatnim vlasnicima šuma i drugima koji skrbe o šumama jer oni omogućuju potrebne promjene i dinamično i održivo biogospodarstvo u EU-u koje se temelji na šumama. Strategijom se nastoji potaknuti aktivno sudjelovanje svih relevantnih aktera i razina upravljanja, od država članica do vlasnika i upravitelja šuma, industrija koje se temelje na šumama, znanstvenika, civilnog društva i drugih dionika.

Iako je strategija usmjerena samo na šume u EU-u i cilj joj je dati važan doprinos EU-a ciljevima održivog razvoja UN-a do 2030., posebno 15. cilju¹⁴, u njoj je prepoznato da su izazovi povezani sa šumama globalni te da je vrlo zabrinjavajuća činjenica da se područje pod šumama nastavlja smanjivati za prosječno 4,7 milijuna hektara godišnje, a da se godišnje iskrči 10 milijuna hektara šuma¹⁵. Komisija ponovno potvrđuje svoju potpunu predanost ispunjavanju ciljeva iz svoje Komunikacije o zaštiti i obnovi svjetskih šuma iz 2019.¹⁶, među ostalim bliskom suradnjom s globalnim partnerima u području zaštite i obnove šuma te održivog gospodarenja šumama, ali i donošenjem zakonodavnog prijedloga kako bi se osiguralo da proizvodi koji se prodaju na tržištu EU-a, bez obzira na to potječu li iz EU-a ili iz trećih zemalja, ne pridonose krčenju šuma u svijetu. Suradnjom EU-a promicat će se integrirani pristupi šumama kojima se rješavaju pitanja upravljanja, održivosti i zakonitosti vrijednosnih lanaca, bioraznolikosti i egzistencije lokalnog stanovništva. Visoke ambicije za šume u skladu su s nastojanjima EU-a da bude predvodnik klimatskog programa i provede strategiju EU-a za bioraznolikost do 2030., među ostalim putem ambicioznog globalnog okvira za bioraznolikost.

¹⁴ U okviru 15. cilja utvrđena je misija za zaštitu, obnovu i promicanje održivog korištenja kopnenih ekosustava, održivo gospodarenje šumama, borbu protiv dezertifikacije, zaustavljanje i poništavanje degradacije tla i zaustavljanje gubitka bioraznolikosti

¹⁵ FAO (2020) ibid.

¹⁶ Komunikacija EU 2019. - Šume - Okoliš - Europska komisija. (europa.eu).

2. Potpora socioekonomskim funkcijama šuma za uspješna ruralna područja i poticanje biogospodarstva koje se temelji na šumama unutar granica održivosti

Šume i sektor koji se temelji na šumama pružaju višestruke socioekonomske funkcije i koristi, uključujući dodatne mogućnosti zapošljavanja i rasta u ruralnim područjima te rekreacijske funkcije koje pridonose fizičkom i mentalnom zdravlju građana.

Procjenjuje se da u EU-u postoji 16 milijuna privatnih vlasnika šuma, a 40 % šuma u nekom je sustavu javnog vlasništva. U EU-u je 2018. 2,1 milijun ljudi¹⁷ radio u tradicionalnom sektoru koji se temelji na šumama (gospodarenje šumama, sječa, piljenje, drveni proizvodi, pluto, celuloza i papir), čime je ostvarena bruto dodana vrijednost od 109 855 milijuna EUR. Još 1,2 milijuna ljudi radilo je u proizvodnji namještaja na bazi drva i u tisku na papir knjiga, novina itd., čime je u ta dva sektora ostvarena bruto dodana vrijednost u iznosu od 25 milijardi odnosno 31 milijarde EUR¹⁸. U 2018. u drvenoj industriji bilo je aktivno 397 000 poduzeća, odnosno 20 % proizvodnih poduzeća u cijeloj Uniji. Ako se tome pridodaju sektori izdavanja tiskanih dokumenata, toplinske i električne energije na bazi drva te gradnje na bazi drva, prošireni vrijednosni lanci koji se temelje na šumama podržavali su 4 milijuna radnih mjesta u zelenom gospodarstvu. Taj se broj od 2008. do 2013. smanjio za oko 20 % i otad je prilično stabilan¹⁹.

Održive drvene i nedrvne sirovine i proizvodi ključni su u prelasku EU-a na održivo i klimatski neutralno gospodarstvo.

Održivo proizvedeni i dugovječni drveni proizvodi mogu pomoći u postizanju klimatske neutralnosti skladištenjem ugljika i zamjenom materijala koji se temelje na fosilnim gorivima, posebno zahvaljujući uklanjanju njihove dodane količine ugljika koje se inače odvija u okviru bioloških procesa²⁰. U trenutku sječe ili prirodne smrti stabla u atmosferu oslobađaju ugljik (npr. požari, izgaranje radi energije, spaljivanje ili prirodni procesi raspadanja tijekom vremena). Razdoblje uklanjanja ugljika može se znatno produljiti pretvaranjem drvene biomase u drvene materijale i proizvode s dugim životnim ciklusom. Uredbom o korištenju zemljišta, prenamjeni zemljišta i šumarstvu (LULUCF)²¹ osigurano je da države članice prijavljuju i obračunavaju promjene zaliha ugljika u šumama, ali i u spremnicima ugljika od drvnih proizvoda, što će se ojačati revidiranom uredbom predloženom u paketu za cilj od 55 %. Drveni proizvodi u EU-u predstavljaju aktivni neto ponor ugljika od oko -40 MtCO₂e godišnje, a istodobno ostvaruju koristi za klimu zbog učinka zamjene materijala, s vrijednostima u rasponu od -18 do -43 MtCO₂e godišnje²². Dugotrajniji proizvodi bolje ublažavaju klimatske promjene, što se zatim

¹⁷ Eurostat, Istraživanje o radnoj snazi.

¹⁸ Izvor za bruto dodanu vrijednost: Eurostat 2020.: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Wood_products_-_production_and_trade#Wood_based_industries i tablica [sbs_na_ind_r2]; zaposlenost: tablica [lfsa_egan22d] i Robert i sur. 2020.

¹⁹ Robert, N.; Jonsson, R.; Chudy, R.; Camia, A. The EU Bioeconomy: Supporting an Employment Shift Downstream in the Wood-Based Value Chains? (Biogospodarstvo EU-a: Potpora silaznoj putanji zapošljavanja u drvnim lancima vrijednosti?) Sustainability 2020, 12, 758. (Održivost 2020, 12, 758.) <https://doi.org/10.3390/su12030758>.

²⁰ COM(2020) 98 final.

²¹ Uredba 841/2018.

²² Kategorije drvnih proizvoda uključuju 1. piljeno drvo, 2. drvene ploče i 3. papir. Kad je riječ o ublažavanju emisija stakleničkih plinova, one automatski imaju prvu funkciju raspada s različitim vrijednostima vremena poluraspada (35, 25 i dvije godine). Na taj se način papir raspada mnogo brže (zbog mnogo manjeg potencijala ublažavanja s protekom vremena) od ostalih kategorija. Sve što nije obuhvaćeno tom kategorijom/upotrebama trenutačno oksidira. Grassi, G., Fiorese, G., Pilli, R., Jonsson, K., Blujdea, V., Korosuo, A. i Vizzarri, M., Brief on the role of the forest-based bioeconomy in mitigating climate change through carbon storage and material substitution (Sažetak o ulozi biogospodarstva koje se temelji na šumama u ublažavanju klimatskih promjena putem skladištenja

odražava u povećanim neto uklanjanjima u izvješćima i obračunima država članica na temelju LULUCF-a te, odražavajući učinke zamjene, neizravno prijavljuje i obračunava kao smanjene emisije u drugim sektorima.

Ključno je da pri izgradnji održivog i klimatski neutralnog gospodarstva optimiziramo upotrebu drva u skladu s kaskadnim načelom, prije svega s pomoću tržišnih poticaja. To znači da bi se drvo trebalo što više upotrebljavati za dugovječne materijale i proizvode kako bi se zamijenili njihovi ekvivalenti s visokim emisijama ugljika i oni koji se temelje na fosilnim gorivima, na primjer u zgradama i namještaju, pri čemu se uzima u obzir da nije sve drvo prikladno za tu svrhu. Inovacije u preradi u tom području također mogu pružiti materijale i proizvode na biološkoj osnovi s manjim ekološkim otiskom od onih koji se temelje na fosilnim gorivima.

Važnu ulogu imaju i kratkovječni drveni proizvodi, posebno kao zamjena za proizvode na bazi fosilnih goriva. Kao drvo za proizvodnju kratkovječnih drvnih proizvoda i za proizvodnju energije trebalo bi uglavnom upotrebljavati drvo neprikladno za dugovječne materijale i proizvode i sekundarnu drvenu biomasu, kao što su nusproizvodi iz pilana, ostaci i reciklirani materijali. Tehnološki napredak već olakšava preradu ostataka drvene biomase i otpada za inovativne kružne materijale i proizvode, čime se diversificiraju proizvodi dobiveni na biološkoj osnovi i nude klimatski prihvatljiva rješenja za nova područja primjene.

Od ključne je važnosti i poštovanje načela kružnog gospodarstva. Prednost bi trebalo dati boljoj upotrebi, ponovnoj upotrebi i recikliranju svih drvnih proizvoda, uključujući, na primjer, one s gradilišta i lokacija rušenja, s obzirom na to da povećana cirkularnost proizvoda nudi mogućnost da se svi drveni proizvodi dulje zadržavaju u gospodarstvu u svrhu višestruke upotrebe.

Opskrba drvnim proizvodima trebala bi se obavljati u sinergiji s poboljšanjem stanja očuvanosti europskih i svjetskih šuma te očuvanjem i obnovom bioraznolikosti u cilju postizanja otpornosti šuma, prilagodbe klimatskim promjenama i multifunkcionalnosti šuma. Drvo visoke ekološke vrijednosti ne bi se trebalo upotrebljavati, a biogospodarstvo koje se temelji na drvu trebalo bi ostati unutar granica održivosti i biti u skladu s klimatskim ciljevima i ciljevima bioraznolikosti EU-a do 2030. i 2050. Kako pokazuju novija istraživanja²³, u kratkoročnom do srednjoročnom razdoblju, odnosno do 2050., potencijalnim dodatnim koristima od drvnih proizvoda i zamjene materijala vjerojatno se neće nadoknaditi smanjenje neto šumskih ponora povezano s povećanom sječom. Države članice trebale bi obratiti pozornost na taj rizik, koji je na temelju relevantnih primjenjivih propisa u njihovoj nadležnosti.

Osim gospodarstva koje se temelji na drvu, šume nude niz jednako važnih dodatnih proizvoda i usluga, od hrane do ekoturizma, kojima se podupiru gospodarstva i socijalna struktura u ruralnim područjima. Procijenjena vrijednost svih nedrvnih proizvoda u Europi iznosi 19,5 milijardi EUR godišnje, odnosno 77,80 EUR po hektaru godišnje, a 86 % nedrvnih šumskih proizvoda namijenjeno je za osobnu potrošnju²⁴.

Strategijom EU-a za šume potvrđuje se i nastoji ojačati cjelokupno održivo šumsko biogospodarstvo koje djeluje u sinergiji s povećanim ambicijama EU-a u području klime i bioraznolikosti.

ugljika i zamjene materijala), Sanchez Lopez, J., Jasinevičius, G. i Avraamides, M., urednik (urednici), Europska komisija, 2021., JRC124374.

²³ JRC. Sažetak o ulozi biogospodarstva koje se temelji na šumama u ublažavanju klimatskih promjena putem skladištenja ugljika i zamjene materijala, 2021. [brief on role of forest-based bioeconomy in mitigating cc online \(2\).pdf](#).

²⁴ Lovrić, M., Da Re, R., Vidale, E., Prokofieva, I., Wong, J., Pettenella, D., ... Mavsar, R. (2020.). Non-wood forest products in Europe – A quantitative overview (Nedrvi šumski proizvodi u Europi - kvantitativni pregled). *Forest Policy and Economics*, 116, 102175. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2020.102175>

2.1. Promicanje održivog šumskog biogospodarstva za dugovječne drvene proizvode

U granicama održive dostupnosti i opskrbe drvom, sektor koji se temelji na šumama ima znatan gospodarski potencijal za poboljšanje proizvodnje održivog i zakonito posječenog drva za kružne i dugovječne materijale i proizvode. Za to je potrebno poticati potražnju u industrijama na kraju proizvodnog lanca i promovirati prakse gospodarenja šumama te proizvodne alate i postupke koji su bolje prilagođeni različitim budućim šumskim resursima.

Kako bi se povećala opskrba dugovječnim drvnim proizvodima, potrebna su ulaganja u cijelom lancu prerade drva. Trebalo bi podupirati industriju prerade drva kako bi se bolje prilagodila promjenjivim i raznolikim šumskim resursima. Ulaganja bi se trebala usmjeriti i na proizvodnju dugovječnih drvnih proizvoda iz trupaca niže kvalitete, iz više vrsta tvrdog drva i uz predviđanje većih fluktuacija u proizvodnji tijekom vremena.

Iz te je perspektive najvažnija **uloga drvnih proizvoda da pomognu u pretvaranju građevinskog sektora iz izvora emisija stakleničkih plinova u ponor ugljika**, kako je utvrđeno u Strategiji za val obnove²⁵ i inicijativi novi europski Bauhaus²⁶. Postoji znatan prostor za poboljšanje. S manje od 3 % tržišnog udjela drveni proizvodi još su uvijek tek mali dio građevinskog materijala u Europi, u kojem i dalje u velikoj mjeri dominiraju energetski intenzivni materijali i materijali koji se danas temelje na fosilnim gorivima²⁷. **Komisija će izraditi plan za smanjenje emisija ugljika tijekom cijelog životnog ciklusa zgrada do 2050.** U kontekstu revizije Uredbe o građevnim proizvodima²⁸ **Komisija će razviti standardnu, pouzdanu i transparentnu metodologiju za kvantificiranje klimatskih koristi od drvnih građevnih proizvoda i drugih građevinskih materijala.**

Za promicanje upotrebe drvnih proizvoda u EU-u potrebne su i mjere na strani potražnje, uključujući borbu protiv zabluda o riziku od požara i manjoj trajnosti te uvažavanje višestrukih prednosti drvnih proizvoda kad je riječ o smanjenju onečišćenja i potrošnje energije tijekom faza izgradnje, uporabe i razgradnje. Inženjere građevinarstva i arhitekta trebalo bi poticati na projektiranje zgrada od drva. Vodeći računa o životnom ciklusu i kružnosti, građevinska poduzeća trebala bi u svojim premijama za rizik i poslovnim modelima uzeti u obzir sve prednosti drvene gradnje.

U skladu s **novim europskim Bauhausom**²⁹ trebalo bi intenzivirati istraživanja i inovacije u području arhitekture, zelenog dizajna i građevinskih materijala, među ostalim o industrijskim poboljšanjima za upotrebu drva niže kvalitete, posebno tvrdog drva, te o tome kako poboljšati kaskadnu upotrebu i povećati kružnost, s ciljem oporabe postojećeg drva za proizvodnju proizvoda od prerađenog drva. Konkretno, Inovacijski fond³⁰, namijenjen financiranju

²⁵ COM (2020) 662 final.

²⁶ https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_hr.

²⁷ Građevni drveni proizvodi imaju prosječni tržišni udio u EU-u od 2,4 % (što znači ukupnu potrošnju u EU-u od 26,2 Mm³, odnosno 15,7 milijuna tona materijala), dok najveći dio materijala koji se upotrebljavaju u građevinskom sektoru čine nemetalni minerali (tržišni udio od 93 %). Taj se tržišni udio znatno razlikuje među državama članicama: na čelu su Finska i Švedska u kojima je tržišni udio veći od 10 %, dok je u većini država članica tržišni udio manji od 2 %. Izvor: Trinomics (u pripremi) Evaluation of the climate benefits of the use of harvested wood products in the construction sector and assessment of remuneration schemes (Ocjena klimatskih koristi od uporabe drvnih proizvoda u građevinarstvu i procjena sustavâ naknada). Zadatak 1.1 Analiza tržišta.

²⁸ Uredba (EU) 305/2011.

²⁹ https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_hr.

³⁰ https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund_hrn.

inovativnih niskougljičnih tehnologija, nudi mogućnosti potpore za inovativne građevinske projekte, uključujući drvenu gradnju.

Potrebno je obratiti pozornost i na regulatorne pristupe. Povećanje proizvodnje dugovječnih drvnih proizvoda ograničeno je građevinskim propisima, kao što su propisi o zaštiti od požara, koji još u potpunosti ne odražavaju tehničke mogućnosti modernih drvenih konstrukcija. Države članice trebalo bi poticati da u oblikovanju propisa koji pogoduju dugovječnim proizvodima od drva uzmu u obzir najbolje dostupne znanstvene spoznaje, uključujući djelovanje u pogledu energetske i ekološke učinkovitosti zgrada i građevnih proizvoda, promicanje znaka za okoliš povezanog sa sekvestracijom ugljika i povećanom kružnošću te usmjeravanje na ključne faze životnog vijeka zgrada, uključujući izgradnju, obnovu i razgradnju.

S pomoću poticaja koji se izravno temelje na sekvestraciji ugljika, predstojeća inicijativa za sekvestraciju ugljika i okvir za certifikate o uklanjanju ugljika trebali bi uključivati posebne mjere za proizvodnju i upotrebu dugovječnih drvnih proizvoda, uz potpuno poštovanje ciljeva bioraznolikosti. Tim se poticajima na razini pojedinačnih aktera nadopunjuju i podupiru klimatski ciljevi EU-a.

2.2. *Osiguravanje održive upotrebe drvnih resursa za bioenergiju*

Bioenergija koja se temelji na drvu trenutno je glavni izvor obnovljive energije iz kojeg se osigurava 60 % energije iz obnovljivih izvora u EU-u. Kako bi do 2030. ostvarile cilj smanjenja emisija od najmanje 55 %, države članice morat će znatno povećati udio obnovljivih izvora energije u svojoj kombinaciji izvora energije. Bioenergija će i dalje imati važnu ulogu u toj kombinaciji ako se biomasa održivo proizvodi i učinkovito upotrebljava, u skladu s kaskadnim načelom i uzimajući u obzir ciljeve Unije u pogledu ponora ugljika i bioraznolikosti, kao i ukupnu dostupnost drva unutar granica održivosti u perspektivi 2030.³¹

Ako djelotvorno iskorištavanje drvnog materijala nije moguće, bioenergija će i dalje imati ulogu u poboljšanju egzistencije primarnih proizvođača, odnosno šumara i poljoprivrednika, te diversifikaciji gospodarskih mogućnosti u ruralnim područjima koje se temelje na šumama. Dodatnim prihodima od tržišta bioenergije mogu se osigurati prihodi vlasnicima i upraviteljima šuma u svim fazama održivog gospodarenja šumama i tako pridonijeti osiguravanju redovitih prihoda od njihova zemljišta.

Kako bi se osigurala i socioekonomske koristi i ekološka održivost bioenergije koja se temelji na drvu, u Direktivu o obnovljivoj energiji iz 2018. uključeni su stroži **kriteriji održivosti za sve vrste biomase za energiju**. Države članice trebaju ih provesti, a Komisija će pomno pratiti ispravno prenošenje tih mjera u kontekstu ukupne provedbe postojeće Direktive o obnovljivoj energiji i prema potrebi poduzeti provedbene mjere.

Osim toga, i u svjetlu najnovijih znanstvenih dokaza i povećanih ambicija EU-a u pogledu klime i bioraznolikosti, postoji potreba za daljnjim jačanjem zaštitnih mjera za održivost bioenergije koja se temelji na šumama. Nedavno izvješće Komisije³² o upotrebi drvene biomase za

³¹ [Biogospodarstvo koje se temelji na šumama i ublažavanje klimatskih promjena: kompromisi i sinergije u skladištenju ugljika i zamjeni materijala | Znanstveni centar EU-a \(europa.eu\).](#)

³² Drvena bioenergija u EU-u uglavnom se (49 %) temelji na ostacima i otpadu od sječe i prerade drva (npr. grane i vrhovi, piljevina, otpadno drvo). Idućih 37 % dobiva se iz takozvanih „primarnih izvora biomase”, uključujući drvo od niskokvalitetnih debla i prorede (20 %), od čega je polovina (10 %) drvo od debla žbunja, a 4 % od industrijskih kvalitetnih debla. Preostalih 14 % u dostavljenim statističkim podacima nije kategorizirano, što znači da nije klasificirano ni kao primarni ni kao sekundarni izvor, no s obzirom na

proizvodnju energije u EU-u pokazuje sve veću ukupnu upotrebu drvne biomase u EU-u u protekla dva desetljeća (povećanje od otprilike 20 % od 2000.), na što bi mogao dodatno utjecati povećani cilj za energiju iz obnovljivih izvora. Nadalje, u studiji se uspoređuju učinci različitih praksi gospodarenja na bioraznolikost i na klimatske promjene te se utvrđuju one prakse koje pozitivno utječu i na jedno i na drugo.

Kako bi se ublažili potencijalni rizici za klimu i okoliš povezani s upotrebom bioenergije na bazi drva i maksimalno povećao njezin pozitivan klimatski učinak, u Strategiji EU-a za bioraznolikost do 2030. navodi se da bi upotrebu cijelog drveća za proizvodnju energije, neovisno o tome je li iz EU-a ili iz uvoza, trebalo svesti na najmanju moguću mjeru.

Prijedlogom revizije Direktive o energiji iz obnovljivih izvora u okviru paketa za cilj od 55 % utvrđene su dodatne konkretne zaštitne mjere. Uvedeni su **stroži kriteriji održivosti za bioenergiju** i prošireno područje njihove primjene te su povećana područja s kojih se ne smije crpiti biomasa. To znači zabranu crpljenja šumske biomase iz primarnih šuma i njegovo ograničavanje u visoko bioraznolikim šumama kako ne bi došlo do negativnog utjecaja na zaštitu prirode.

Prijedlogom se kriteriji uštede emisija stakleničkih plinova primjenjuju i na postojeća postrojenja te se područje primjene kriterija održivosti i uštede emisija stakleničkih plinova proširuje na postrojenja kapaciteta 5 MW ili većeg.

Osim toga, prijedlogom se **jača provedba kaskadnog načela** kao glavnog pokretača promjena u politikama u području bioenergije, čime se osigurava pravedan pristup tržištu sirovina iz biomase radi razvoja inovativnih rješenja na biološkoj osnovi s visokom dodanom vrijednošću i održivog kružnog biogospodarstva.

Uzimajući u obzir hijerarhiju otpada³³ i kaskadno načelo, predlaže se da **države članice osmisle svoje programe potpore za upotrebu biomase za energiju tako da se na najmanju moguću mjeru svedu neopravdani negativni učinci na tržište sirovina iz biomase i štetni učinci na bioraznolikost.** Komisija će donijeti delegirani akt kojim će se utvrditi kako primijeniti kaskadno načelo na biomasu, a posebno kako na najmanju moguću mjeru svesti upotrebu kvalitetne oblovine za proizvodnju energije, .

Nadalje, u skladu s prijedlogom potpora se ne dodjeljuje za proizvodnju energije iz pilanskih i furnirskih trupaca, panjeva i korijenja.

Uvodi se i dodatni element kako bi se osigurala učinkovitija potrošnja energije drvne biomase ograničavanjem državne potpore za elektrane.

Komisija će nastaviti analizirati učinak nacionalnih programa potpore na ponudu i potražnju biomase, njihove učinke na bioraznolikost i ponore ugljika te moguće narušavanje tržišta te će procijeniti mogućnost dodatnih ograničenja programa potpore za šumsku biomasu. Opći cilj Unije trebao bi biti osigurati da udio bioenergije iz šuma u kombinaciji obnovljivih izvora energije EU-a ostane unutar granica održivosti i da se na odgovarajući način ublaže njezine moguće negativne vanjske posljedice.

analizu tokova drvne biomase, vjerojatnije je da je izvor primarno drvo.
<https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/use-woody-biomass-energy-production-eu>.

³³ Kako je definirano u članku 4. Direktive 2008/98/EZ.

2.3. *Promicanje nedravnog biogospodarstva koje se temelji na šumama, uključujući ekoturizam*

Šume EU-a pružaju vrlo vrijedne nedrvne proizvode, kao što su pluto (80 % svjetske proizvodnje), smola, tanini, krmno bilje, ljekovito i aromatično bilje, voće, bobičasto voće, orašasti plodovi, korijenje, gljive, sjeme, med, ukrasno bilje i divljač, od čega često imaju koristi lokalne zajednice. Oni čine oko 20 % utvržive vrijednosti šuma³⁴, a njihov potencijal za stvaranje dodatnih prihoda za zajednice koje su vlasnici tih šuma može se dodatno promicati i podupirati u suradnji s nacionalnim i lokalnim tijelima i akterima.

To se posebno odnosi na turistički sektor povezan s prirodom koji ima znatan potencijal za rast. Bolest COVID-19 izrazito je teško pogodila europski turistički sektor, no pandemija je ujedno povećala potražnju za turizmom na odredištima u prirodi i na otvorenom koja su blizu i na kojima nema mnogo ljudi. Rastući trend prirodnog turizma i usluga za dobrobit ljudi koje se temelje na prirodi, pod uvjetom da se pritom poštuje kapacitet okoliša i relevantno zakonodavstvo, prilika je za ubrzavanje zelene tranzicije turističkog sektora i pruža znatne mogućnosti za ostvarivanje prihoda u ruralnim područjima i povećanje dobrobiti ruralnih područja, uz istodobno daljnje promicanje očuvanja bioraznolikosti i očuvanja zaliha ugljika.

Komisija će promicati izradu usklađenih i integriranih regionalnih, nacionalnih i podnacionalnih programa³⁵ za održivu proizvodnju nedravnih šumskih proizvoda kako bi ruralne zajednice u šumovitim predjelima imale koristi od nedravnih proizvoda i kako bi se pružila potpora organizacijama proizvođača.

Kako bi se potaknuo šumski ekoturizam u EU-u, Komisija će promicati suradnju između turističkog sektora, vlasnika šuma i službi za zaštitu prirode te standarde i norme za aktivnosti ekoturizma. Turistička industrija trebala bi blisko surađivati s upraviteljima šuma na razvoju održivih turističkih proizvoda koji pozitivno utječu na ljudsko zdravlje, bez negativnih posljedica na prirodne vrijednosti predviđenih odredišta, posebno u zaštićenim područjima.

2.4. *Razvoj vještina i davanje mogućnosti ljudima za održivo biogospodarstvo koje se temelji na šumama*

Iza mnogih usluga koje pružaju šume stoje ljudi s brojnim vještinama. Sve snažnija višenamjenska uloga koju će šume imati u prelasku na održivu i klimatski neutralnu budućnost zahtijevat će sve veći skup vještina, a time i stručnjake za poboljšane održive prakse gospodarenja šumama, uključujući prilagodljivo ponovno pošumljavanje, pošumljavanje i obnovu, arhitekta, inženjere i dizajnere, stručnjake za hranu, stručnjake za podatke, kemičare, koordinate ekoturizma. Važno je razviti odgovarajuće kurikulume, znanja i vještine.

Komisija će također poticati dionike u području šumarstva da se pridruže Paktu za vještine. Cilj je pakta mobilizirati i potaknuti privatne i javne dionike da poduzmu konkretne mjere. Obveze relevantnih javnih i privatnih dionika u šumarstvu u pogledu usavršavanja i prekvalifikacija u šumarskom sektoru mogle bi imati različite oblike, kao što su široka partnerstva,

³⁴ Martínez de Arano I, Maltoni S, Picardo A, Mutke S i sur. (2021.). Non-Wood Forest Products for people, nature and the green economy. Policy priorities for Europe. A white paper based on lessons learned from around the Mediterranean. (Nedrvni šumski proizvodi za ljude, prirodu i zeleno gospodarstvo. Prioriteti politika za Europu. Bijela knjiga koja se temelji na stečenim iskustvima iz cijelog Mediterana.) Izvješće 3.3 Europske tematske mreže INCREDIBLE, Sporazum o dodjeli bespovratnih sredstava u okviru programa Obzor 2020. br. 774632, str. 7.

³⁵ INCREDIBLE kao primjer projekta u kojem se nude mreže za nedrvne šumske proizvode na Mediteranu kojima se potiču inovacije u znanosti i razmjena primjera prakse.

regionalna/lokalna partnerstva, trostrani sporazumi ili obveze pojedinačnih subjekata. Dionici u području šuma i šumarstva surađivali bi u okviru pakta kako bi obrazovanje i osposobljavanje šumara prilagodili izazovima i potrebama današnjice. Kvalitetno i djelotvorno naukovanje, uključujući učenje kroz rad, ključno je za privlačenje mladih u taj sektor i za njihovo stjecanje vještina potrebnih za rad u održivom šumskom biogospodarstvu.

Države članice mogu iskoristiti Europski socijalni fond plus (ESF+) kako bi se stručnjacima iz šumarskog sektora omogućilo da steknu vještine potrebne za prelazak na održivije prakse gospodarenja. Fond se može koristiti i za poticanje zapošljavanja i poduzetništva putem novih poduzeća koja vrednuju održivo korištenje šumarskih proizvoda i usluga kao što su ekoturizam ili obrazovni programi o bioraznolikosti šuma.

U okviru koalicije „Obrazovanje za klimu” Komisija će dodatno promicati suradnju i povezivanje učenika, studenata, nastavnika i dionika u vezi s ulogom šuma³⁶, među ostalim u pogledu koristi učenja na otvorenom.

Komisija će:

1. u okviru revizije Uredbe o građevnim proizvodima³⁷ utvrditi **standardnu, pouzdanu i transparentnu metodologiju za kvantificiranje klimatskih koristi od drvnih građevnih proizvoda i drugih građevinskih materijala**, uzimajući u obzir najnaprednije tehnike dinamičke analize životnog ciklusa
2. u okviru zajedničke poljoprivredne politike i radi povećanja potpore za šume osigurati **nova sredstva za razmjenu informacija o dobrim metodama osmišljavanja i provedbe** intervencija relevantnih za šume
3. **promicati upotrebu logotipa mreže Natura 2000 za nedrvne proizvode i usluge koji se temelje na šumama**
4. prema potrebi preispitati, dopuniti i ažurirati kriterije tehničke provjere za šumarstvo i bioenergiju u delegiranoj uredbi o EU-ovoj taksonomiji klimatski održivih djelatnosti kako bi se bolje uzele u obzir prakse koje pogoduju bioraznolikosti i koje su u fazi razvoja, kao što je šumarstvo blisko prirodi razmotriti **uključivanje održivih aktivnosti povezanih s dobivanjem, proizvodnjom i upotrebom drvnih proizvoda** u predstojeće delegirane akte Uredbe o taksonomiji³⁸ o drugim ciljevima za zaštitu okoliša
5. stvoriti **novi savez turističkih stručnjaka i šumara**, uz sudjelovanje Svjetske turističke organizacije i mreže za prirodnu i kulturnu baštinu Europe
6. **izraditi paket alata** za pomoć državama članicama pri uspostavi cjeloživotnih programa i savjetovanja šumara, prilagodbi obrazovanja i osposobljavanja izazovima i stvarnim potrebama današnjih šuma te razvoju prilika za zapošljavanje
7. poticati dionike u području šuma i šumarstva da **uspostave partnerstvo za vještine u okviru Pakta za vještine** i iskoriste Europski socijalni fond plus za suradnju s ciljem povećanja mogućnosti za usavršavanje i prekvalifikaciju u šumarstvu.

3. Zaštita, obnova i proširenje šuma EU-a radi borbe protiv klimatskih promjena, preokretanja procesa gubitka bioraznolikosti i osiguravanja otpornih i višenamjenskih šumskih ekosustava

S obzirom na klimatske promjene i gubitak bioraznolikosti postoji hitna potreba za uvođenjem sustavâ prilagodljive obnove šuma i gospodarenja na temelju ekosustava kojima se jača otpornost šuma u EU-u. To je preduvjet da šume u narednim desetljećima mogu ispuniti svoje

³⁶ Npr. www.forest.erasmusproject.eu.

³⁷ Uredba (EU) 305/2011.

³⁸ Uredba (EU) 852/2020.

socioekonomske i ekološke funkcije za buduće generacije te omogućiti napredno biogospodarstvo koje se temelji na šumama. Međutim, također je potrebno izbjeći povećanje socioekonomskih troškova zbog šumskih katastrofa te zaštititi ljude, zemljište i kuće od poplava, požara i odrona tla, očuvati zalihe ugljika, funkciju ponora i druge usluge ekosustava koje pružaju šume, a koje su ključne za ljudsko zdravlje i dobrobit, kao što su čisti zrak, regulacija voda i staništa za različite žive vrste koje u njima žive.

Kako bi se poboljšala otpornost i prilagodba šuma, potrebno je pojačano štititi i obnavljati bioraznolikost šuma i usvojiti prakse gospodarenja šumama koje pogoduju bioraznolikosti. To je i izvrsna gospodarska prilika pod uvjetom da se vlasnicima i upraviteljima šuma pruži odgovarajuća potpora u tranziciji. Prema navodima Svjetskog gospodarskog foruma, očuvanje i obnova šuma te održivo gospodarenje njima mogli bi do 2030. stvoriti poslovne prilike u vrijednosti od 190 milijardi EUR i 16 milijuna radnih mjesta u svijetu³⁹.

Osim toga, potrebni su nam pouzdani pristupi kad je riječ o smanjenju rizika u kontekstu znatne nesigurnosti povezane sa šumama u budućnosti. Klimatske promjene podrazumijevaju promjenu šuma. Europske vegetacijske zone počele su se pomicati prema gore i prema sjeveru, što je na većini mjesta uzrokovalo preobrazbu šumskih ekosustava. To znači da postoji vrlo malo šuma koje neće biti snažno pogođene klimatskim promjenama ili kojima neće biti potrebne hitne mjere gospodarenja kako bi se smanjila njihova osjetljivost na klimatske promjene.

Vlasnici i upravitelji šuma u cijeloj Europi već su vrlo svjesni klimatskih promjena i zabrinuti zbog njihovih posljedica. Tu svijest treba čim prije pretvoriti u dostatne i konkretne mjere prilagodbe i prakse gospodarenja šumama kojima se povećava njihova otpornost. U tu svrhu potrebno je razviti tehničko znanje i informacije te ciljane regulatorne i financijske poticaje i potpore. Cilj je ove strategije riješiti ta pitanja kako bi se vlasnicima i upraviteljima šuma pružila potpora u njihovim naporima, proširili primjeri najbolje prakse i osigurala veća količina i kvaliteta šumskih površina EU-a u narednim desetljećima.

3.1. Zaštita preostalih primarnih i starih šuma EU-a

Kako bi se priroda mogla neometano razvijati i napredovati, u Strategiji EU-a za bioraznolikost do 2030. predložen je opći cilj zaštite najmanje 30 % kopnene površine EU-a u okviru djelotvornog sustava gospodarenja, od čega bi 10 % zemljišta EU-a trebalo staviti pod strogu pravnu zaštitu. Tom cilju morat će pridonijeti šumski ekosustavi.

Prije svega će se morati strogo zaštititi sve primarne i stare šume. Procijenjeni pokrov tih šuma iznosi samo oko 3 % šumskog zemljišta u EU-u, a površine na kojima se nalaze općenito su male i rascjepkane. Primarne i stare šume među najbogatijim su šumskim ekosustavima EU-a, ali su i skladišta znatnih zaliha ugljika, a usto uklanjaju ugljik iz atmosfere i iznimno su važne za bioraznolikost i pružanje ključnih usluga ekosustava⁴⁰.

Međutim, i dalje postoji **hitna potreba za mapiranjem primarnih i starih šuma i uspostavljanjem sustava njihove zaštite**, uključujući pojačane napore za zaštitu primarnih šuma u najudaljenijim regijama i prekomorskim područjima Unije, s obzirom na njihovu iznimno visoku i jedinstvenu

³⁹ <https://www.weforum.org/press/2020/08/us-businesses-governments-and-non-profits-join-global-push-for-1-trillion-trees/>.

⁴⁰ Barredo Cano, J.I., Brailescu, C., Teller, A., Sabatini, F.M., Mauri, A. i Janouskova, K., Mapping and assessment of primary and old-growth forests in Europe (Mapiranje i procjena primarnih i starih šuma u Europi), EUR 30661 EN, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg, 2021, ISBN 978-92-76-34229-8, doi:10.2760/13239, JRC124671.

vrijednost u pogledu bioraznolikosti. Kako bi se očuvao prirodni karakter strogo zaštićenih šuma, nužno je dinamiku šumskog ciklusa u tim šumama u najvećoj mogućoj mjeri prepustiti prirodnim procesima, ograničiti ekstraktivne ljudske aktivnosti i istodobno pronaći sinergiju s održivim ekoturizmom i mogućnostima za rekreaciju.

Komisija će u suradnji s državama članicama i dionicima nastojati do kraja 2021. usuglasiti **zajedničku definiciju primarnih i starih šuma** i strogi sustav zaštite. **Države članice trebale bi se hitno uključiti u dovršavanje mapiranja i praćenja tih šuma te osigurati da se njihovo stanje ne pogorša dok se ne počne primjenjivati sustav zaštite.**

3.2. Osiguravanje obnove šuma i pojačano održivo gospodarenje šumama radi prilagodbe klimatskim promjenama i otpornosti šuma

Prakse gospodarenja šumama kojima se čuva i obnavlja bioraznolikost rezultiraju otpornijim šumama koje mogu ispuniti svoje socioekonomske i ekološke funkcije. Stoga bi gospodarenje svim šumama trebalo sve više usmjeravati prema tome da budu dovoljno bioraznolike, uzimajući u obzir razlike u prirodnim uvjetima, biogeografskim regijama i tipologiji šuma. Postoje velike mogućnosti za mjere koje će biti korisne za sve, kojima se istodobno poboljšava produktivnost šuma, proizvodnja drva, bioraznolikost, funkcija ponora ugljika, zdrava svojstva tla i otpornost na klimatske promjene. Većom raznolikošću šumskih ekosustava i vrsta te upotrebom dobro prilagođenih genetskih resursa i pristupa gospodarenju šumama temeljenih na ekosustavu može se povećati dugoročna prilagodljivost i kapacitet šuma za oporavak i samoorganizaciju.

Osim toga, u tom su kontekstu ključne određene prakse gospodarenja kojima se podupiru bioraznolikost i otpornost, kao što su stvaranje ili održavanje, na razini šumskih sastojina i na razini krajolika, genetski i funkcionalno raznolikih mješovitih šuma, posebno onih s više listača i bjelogoričnog drveća te s vrstama različite biotičke i abiotičke osjetljivosti i s različitim mehanizmima oporavka nakon poremećaja, umjesto sadnje monokulturnih nasada (ili plantaža). Osim toga, prakse gospodarenja šumama sa stablima nejednake starosti i šumarstvo koje se temelji na trajnom pokrovu, dovoljne količine mrtvog drva, regulacija gustoće divlje faune i flore te uspostava zaštićenih područja staništa ili izdvojenih područja u proizvodnim šumama pomažu osigurati dugoročnu ekološku i socioekonomsku održivost šuma. Nadalje, metodama upravljanja rizikom povezanim sa šumama, kao što su integrirani sustavi za upravljanje požarima u krajoliku, povećat će se otpornost šuma na šumske požare, štetne organizme i bolesti te će se stvoriti drugi pozitivni učinci prelijevanja. Te su metode svojevrsna „polica osiguranja” i njima se osigurava da šume mogu nastaviti pružati svoj potpuni i višenamjenski skup proizvoda i usluga u promjenjivoj i neizvjesnoj budućnosti.

S druge strane, nekim drugim metodama trebalo bi pristupiti s oprezom⁴¹, prije svega onima koje utječu na bioraznolikost iznad zemlje i uzrokuju gubitak ugljika u korijenju i dijela ugljika u tlu. Te silvikulturne metode uključuju krčenje, pri čemu je sve važnije uzeti u obzir pitanja okoliša i ekosustava, uključujući potrebe određenih vrsta. Te bi se metode trebale primjenjivati samo u opravdanim slučajevima. Također bi trebalo izbjegavati uklanjanje panjeva i korijenja, koje bi trebalo ostaviti u šumi. Sječa tijekom razdoblja gniježđenja ptica mora biti u skladu s Direktivom o pticama⁴².

Posebno je važno brinuti se o šumskom tlu zbog snažne međuovisnosti drveća i tla na kojem rastu. Za zdrav razvoj drveća, korijenje stabala mora iz tla dobiti sve bitne elemente i hranjive tvari. Stoga se, kao osnovni preduvjet za zdrave i produktivne šume, moraju zaštititi svojstva tla i

⁴¹ One bi se trebale primjenjivati samo u propisno opravdanim slučajevima, primjerice ako su dokazano potrebne zbog razloga povezanih s okolišem ili zdravljem ekosustava.

⁴² Direktiva 2009/147 o očuvanju divljih ptica

usluge ekosustava. Na primjer, trebalo bi izbjegavati neopravdanu upotrebu neprikladnih strojeva kao što su strojevi za zbijanje tla, koji negativno utječu na okoliš.

Navedena održivija načela i prakse već su u kontekstu održivog gospodarenja šumama prihvatili mnogi europski vlasnici i upravitelji šuma te bi oni u budućnosti sve više trebali biti njegova okosnica.

Primjeri dobre prakse u gospodarenju šumama radi očuvanja i obnove bioraznolikosti

*Uspostavljena je međunarodna mreža šumara, koja obuhvaća više od stotinu referentnih šuma, radi razmjene iskustava, prakse, znanja i osposobljavanja, čime se promiče prelazak na otporniju silvikulturu koja se temelji na prirodnim procesima šumskog ekosustava: kombinacija vrsta po stablu ili skupini stabala, prirodna obnova ili raznolika sadnja malog opsega, trajni šumski pokrov kojim se u najvećoj mogućoj mjeri izbjegava krčenje i nedostaci koje ono donosi, progresivna deregularizacija dobne strukture sastojina, gospodarenje na razini pojedinog stabla ili skupine stabala te poboljšanje kapaciteta za potporu bioraznolikosti⁴³.

*Mreža INTEGRATE savez je predstavnika različitih europskih zemalja koji promiče integraciju očuvanja prirode u održivo gospodarenje šumama na političkoj, praktičnoj i istraživačkoj razini.⁴⁴

*U Njemačkoj se proces *Waldumbau* koristi za restrukturiranje šuma u cilju njihove veće bioraznolikosti i otpornosti na klimatske promjene. *Waldumbau* može poslužiti kao odgovor na poremećaje kao što su oluje ili pojava kukaca pri ponovnoj sadnji ili preventivno, kako bi se spriječili takvi gubici. Cilj je izgradnja prirodnijih struktura i životnog ciklusa s više vrsta i starosti stabala po sastojini. Na taj način *Waldumbau* služi i za očuvanje šuma, a time i funkciji šuma kao ponora ugljika, te pruža veliku gospodarsku priliku ako se vlasnicima i upraviteljima šuma pruži odgovarajuća potpora u tranziciji⁴⁵.

Na sveeuropskoj ministarskoj konferenciji o zaštiti šuma („Forest Europe”) postignut je dogovor o održivom gospodarenju šumama koji obuhvaća dobrovoljna načela, smjernice i pokazatelje koje stranke potpisnice upotrebljavaju za praćenje napretka svojih šuma. Održivo gospodarenje šumama znači *upravljanje šumama i šumskim zemljištima i njihovo korištenje na način i u mjeri kojima se održava njihova bioraznolikost, produktivnost, sposobnost obnove, vitalnost i njihov sadašnji i budući potencijal za ispunjenje relevantnih ekoloških, gospodarskih i socijalnih funkcija na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini, a kojima se ne uzrokuje šteta drugim ekosustavima.*

Kako bi se bolje odgovorilo na nove izazove i potrebe te s obzirom na sve veću ulogu šuma u ostvarivanju zajednički dogovorenih ciljeva EU-a u području klime i bioraznolikosti, okvir za održivo gospodarenje šumama morat će se poboljšati, prije svega u pogledu kriterija povezanih sa zdravljem ekosustava, bioraznolikošću i klimatskim promjenama, kako bi postao precizniji alat za analizu za utvrđivanje i usporedbu različitih pristupa gospodarenju, njihova učinka i ukupnog stanja šuma u EU-u. Održivo gospodarenje šumama već obuhvaća nekoliko relevantnih pokazatelja, kao što su mrtvo drvo i raznolikost vrsta, ali još nisu utvrđeni pragovi ili rasponi kao referentne vrijednosti za željeno stanje.

Stoga će Komisija, na temelju kriterija održivog gospodarenja šumama u okviru procesa *Forest Europe*, zajedno s državama članicama i u bliskoj suradnji s različitim dionicima u području

⁴³ <https://www.prosilva.org/close-to-nature-forestry/exemplary-forests/> - www.forbiodiv.org - <https://www.prosilva.org/information-news/news/exemplary-forests-network/> and <https://askafor.eu/>.

⁴⁴ <https://integratenetwork.org/>.

⁴⁵ [BMEL - Publikationen - Der Wald in Deutschland - ausgewählte Ergebnisse der dritten Bundeswaldinventur.](#)

šuma, utvrditi dodatne pokazatelje, pragove ili raspone za održivo gospodarenje šumama s obzirom na uvjete šumskih ekosustava kao što su zdravlje, bioraznolikost i klimatski ciljevi. U detaljnom savjetovanju s državama članicama Komisija će procijeniti kako bi se oni mogli najbolje iskoristiti, u skladu s načelom supsidijarnosti i u početku na dobrovoljnoj osnovi, kako bi se omogućilo bolje komparativno razumijevanje ukupne održivosti šuma u EU-u i pokazao doprinos održivog upravljanja šumama ciljevima EU-a, posebno onima povezanima s klimom, bio raznolikošću i kružnim gospodarstvom.

Pokazatelji, pragovi ili rasponi trebali bi se temeljiti na postojećem radu i uzimati u obzir različitost, biogeografske regije i tipologiju šuma te osigurati potrebnu fleksibilnost. Komisija razvija smjernice o šumarstvu u skladu s prirodom⁴⁶ koje će pridonijeti radu na pokazateljima i novim pragovima za održivo gospodarenje šumama koji će se poduzeti u bliskoj suradnji s državama članicama putem ažuriranog okvira EU-a za upravljanje šumama.

Na temelju tih smjernica razvijenih u suradnji s državama članicama Komisija će, na temelju procjene učinka i uz sudjelovanje dionika, razviti i **dobrovoljni program certificiranja „u skladu s prirodom”** kako bi prakse gospodarenja koje najviše pogoduju bioraznolikosti mogle imati koristi od oznake kvalitete EU-a.

U okviru provedbe Strategije EU-a o biološkoj raznolikosti do 2030. Komisija će predložiti pravno obvezujući instrument za obnovu ekosustava, kojim će se prije svega obuhvatiti ekosustavi s najvećim potencijalom za hvatanje i skladištenje ugljika te za sprečavanje i smanjenje posljedica prirodnih katastrofa. To će uključivati ciljeve za obnovu šumskih ekosustava u mjeri u kojoj su utvrđeni propisima EU-a o prirodi⁴⁷.

Uz prilagodljivu obnovu šuma i prakse gospodarenja šumama temeljene na ekosustavu, **za prilagodbu klimatskim promjenama potrebno je ulagati i u sprečavanje katastrofa, pripravnost, odgovor i oporavak šuma nakon katastrofe**. Prije doprinosa za potrebnu opremu i operacije, potrebno je učiniti sve kako bi se spriječile štete povezane s klimom i povećala otpornost šuma. Osim toga, rashodi za odgovor na katastrofe i oporavak nakon katastrofa trebali bi uključivati barem uvjete „bolje obnove i ponovnog pošumljavanja” u skladu s prethodno opisanim praksama gospodarenja kojima se povećava otpornost šuma.

Za prilagodbu šuma klimatskim promjenama i obnovu šuma nakon šteta povezanih s klimom bit će potrebne i velike količine odgovarajućeg šumskog reproduksijskog materijala. To podrazumijeva napore za osiguravanje i održivo korištenje, na temelju ekoloških načela, genetskih resursa o kojima ovisi šumarstvo koje će biti otpornije na klimatske promjene, povećanje proizvodnje i dostupnosti takvog materijala, pružanje boljih informacija o njegovoj prikladnosti za buduće klimatske uvjete; potporu istraživanjima o načelima i metodama primjene potpomognute migracije šumskih vrsta te poboljšanje njegove suradničke proizvodnje i prijenosa preko nacionalnih granica. Komisija će dopuniti **reviziju zakonodavstva o šumskom reproduksijskom materijalu** mjerama za promicanje proizvodnje šumskog reproduksijskog materijala pogodnog za buduće klimatske uvjete. Trebalo bi poboljšati i istraživanje, inovacije, ispitivanje i odabir vrsta i odgovarajućih izvora za buduće uvjete.

⁴⁶ Šumarstvo u skladu s prirodom jedan je od primjera takve prakse. Njime se nastoje stvoriti višenamjenske šume kombiniranjem bioraznolikosti (čak i u zasađenim šumama), očuvanja zaliha ugljika i prihoda povezanih s drvom. Iako još ne postoji univerzalno prihvaćena definicija, šumarstvo u skladu s prirodom koncept je o kojem raspravljaju privatne i javne organizacije u EU-u i u svijetu.

⁴⁷ Prilog I. Direktivi o staništima.

Naposljetku, Komisija će u suradnji s državama članicama pratiti stanje zdravlja drveća u EU-u, uključujući učinak invazivnih stranih vrsta, bolesti i štetnih organizama kao što su potkornjaci, te poticati potrebne preventivne mjere za njihovo rano otkrivanje i iskorjenjivanje. To obuhvaća strategije za suzbijanje štetnih organizama kako bi se utvrdila najugroženija područja, razmjenu primjera najbolje prakse, potporu i suradnju u fitosanitarnim kontrolama te razvoj inovativnih i održivih alata za zaštitu bilja poštujući ekološka načela kojima se podupire biološka raznolikost.

3.3. Pošumljavanje i ponovno pošumljavanje bioraznolikih šuma

Spontani ponovni rast šuma prirodnom sukcesijom glavna je sila koja potiče povećanje šumskih područja u EU-u, što je uglavnom povezano s napuštanjem poljoprivrede i ruralnih područja. No postoji i potencijal za proširenje pokrivenosti šumama i drvećem u EU-u aktivnim i održivim ponovnim pošumljavanjem, pošumljavanjem i sadnjom stabala.

To se uglavnom odnosi na gradska i prigradska područja (uključujući npr. gradske parkove, stabla na javnim i privatnim površinama, ozelenjivanje zgrada i infrastrukture te urbane vrtove) i poljoprivredna područja (među ostalim na napuštenim područjima te putem agrošumarstva i silvopastoralnih sustava, obilježja krajobraza i uspostave ekoloških koridora). Važno je iskoristiti taj potencijal jer je poboljšano pošumljavanje također jedna od najučinkovitijih strategija za ublažavanje klimatskih promjena i rizika od katastrofa u šumskom sektoru, njime se stvaraju velike mogućnosti zapošljavanja, npr. u području prikupljanja i uzgoja sjemena, sadnje sadnica i osiguravanja njihova razvoja te se pružaju socioekonomske koristi lokalnim zajednicama. Osim toga, boravak u zelenim i šumovitim područjima može uvelike pogodovati fizičkom i mentalnom zdravlju ljudi.

Strategijom EU-a za bioraznolikost do 2030. određuje se **obveza sadnje najmanje tri milijarde dodatnih stabala do 2030.** uz potpuno poštovanje ekoloških načela. Tom će se inicijativom odgovoriti na trenutačni trend smanjenja neto povećanja šumskog područja u EU-u. S vremenom će se pridonijeti i povećanju šumskog pokrova u EU-u, a time i ponora ugljika u tlu i njegovih zaliha. Pridonijet će i podizanju društvene svijesti i predanosti, postizanju cilja da do 2050. Europa postane prvi klimatski neutralan kontinent, obnovi bioraznolikosti i kružnom gospodarstvu. Strategija uključuje plan za provedbu te obveze na temelju općeg načela **sadnje i rasta pravog stabla na pravom mjestu i u pravu svrhu.**

Plan sadnje najmanje 3 milijarde dodatnih stabala do 2030.⁴⁸

Planom se utvrđuju jasni kriteriji za sadnju, prebrojavanje i praćenje stabala. Dopunjen je internetskom stranicom, vremenskim okvirom za razvoj dodatnih elemenata, uključujući brojač stabala, tekućim razvojem smjernica za pošumljavanje i ponovno pošumljavanje koje pogoduje očuvanju bioraznolikosti, kriterijima za šumarstvo u skladu s prirodom te platformama za razmjenu primjera najbolje prakse.

Plan uključuje snažnu komponentu praćenja, koja će biti ključna za praćenje napretka u postizanju cilja, što će se temeljiti na stručnom znanju Komisije i Europske agencije za okoliš. Na temelju podataka dobivenih praćenjem Komisija i Europska agencija za okoliš ocjenjivat će trendove i stanje provedbe. Tražit će se sinergije s tehnološkim rješenjima koja su već u primjeni, tj. za praćenje kvalitete zraka, kako bi se prikupile informacije o preuzetim obvezama sadnje na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

⁴⁸ Kako je utvrđeno u Prilogu toj strategiji i popratnom radnom dokumentu službi Komisije o obvezi sadnje 3 milijarde stabala do 2030. (SWD(2021) 651).

3.4. *Financijski poticaji za vlasnike i upravitelje šuma radi povećanja količine i kvalitete šuma u EU-u*

Poboljšana zaštita i obnova šuma te održivo gospodarenje šumama koje pogoduje očuvanju bioraznolikosti najbolji je način da se osigura otpornost i proizvodni kapacitet šuma u sljedećim desetljećima. Međutim, treba znati da se to neće dogoditi bez motivacije, angažmana i djelovanja vlasnika i upravitelja šuma u Europi, koji neposredno o njima skrbe. To mora biti i ekonomski održivo, a najbolje prakse pokazuju da je to moguće.

Kad je riječ o šumama u javnom vlasništvu, države članice trebale bi pojačati napore za zaštitu i obnovu šuma kako bi ostvarile dogovorene povećane ciljeve EU-a u području klime i bioraznolikosti te osigurale prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo. Strategija je odgovor na trend smanjenja neto uklanjanja putem zemljišta u EU-u, posebno šuma, tijekom posljednjih 10 godina. Promjena tog trenda preduvjet je za ostvarivanje dogovorenih povećanih ciljeva EU-a u području klime i bioraznolikosti te za osiguravanje otpornosti šuma na klimatske promjene kako bi šume mogle ispuniti svoje višestruke funkcije. Za to će biti potrebne brojne inicijative koje su istaknute u strategiji, kao što su zaštita i obnova šuma, poboljšanje održivih praksi gospodarenja šumama kojima se ugljik zadržava u šumskom ekosustavu, uključujući tlo, davanje prednosti kaskadnoj upotrebi drva te inicijative za pomlađivanje šuma i održivo ponovno pošumljavanje i pošumljavanje.

Međutim, za privatne vlasnike i upravitelje, posebno malih gospodarstava, šume su često glavni izvor egzistencije, a glavninu prihoda danas ostvaruju od opskrbe drvom. Ostale koristi, posebno pružanje usluga ekosustava, rijetko se ili nikada ne nagrađuju. To se mora promijeniti. **Vlasnicima i upraviteljima šuma potrebni su pokretači i financijski poticaji kako bi, uz drvne i nedrvne materijale i proizvode, mogli pružati usluge ekosustava putem zaštite i obnove šuma te povećati otpornost svojih šuma uvođenjem praksi gospodarenja šumama koje najviše pogoduju klimi i bioraznolikosti.** To je posebno važno za dijelove Europe koji su prije i teže pogođeni klimatskim promjenama nego što se očekivalo te u kojima su ruralna područja pretrpjela gubitak prihoda, sredstava za život, pa čak i života zbog šumskih katastrofa.

Postoje dobri primjeri javnih i privatnih programa plaćanja za usluge ekosustava (npr. zaštita vode za piće, sekvestracija ugljika, očuvanje bioraznolikosti). Uz potporu EU-a istraživanju⁴⁹ ispituju se mogućnosti i poboljšanje tehničkih vještina i uvjeta za daljnji razvoj javnih i privatnih tržišta za pružanje usluga šumskog ekosustava. To će se dopuniti pripremnim djelovanjem s dionicima u okviru programa LIFE kako bi se razmotrilo kako se plaćanja za usluge ekosustava mogu uključiti u programe financiranja EU-a te će uključivati iskustva stečena u postojećim nacionalnim programima plaćanja za usluge ekosustava.

Primjeri javnih i privatnih programa plaćanja za usluge ekosustava

U okviru **finskog programa Metso** privatni vlasnici šuma dobivaju sredstva da svoje zemljište izdvoje za bioraznolikost. Iznosi koje dobivaju ovise o vrijednosti zemljišta i trajanju izdvajanja šume.

U okviru **hrvatske naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma** fizičke i pravne osobe koje obavljaju gospodarske djelatnosti i ostvaruju prihod veći od 400 000 EUR moraju platiti 0,0265 % ukupnog prihoda za korištenje uslugama šumskog ekosustava, a taj se iznos putem posebnog nacionalnog fonda isplaćuje vlasnicima šuma prema šumskom području u skladu s planovima gospodarenja šumama.

U okviru **francuske oznake Bas Carbon** („niska razina ugljika”) moguće je provesti privatne i javne

⁴⁹ Projekti u okviru programa Obzor: InnoForest, SINCERE.

mjere za dobrovoljnu kompenzaciju emisija stakleničkih plinova pružanjem financijske potpore ekološkim uslugama (mjere s niskom razinom emisija ugljika) u gospodarenju šumama u Francuskoj.

Portugal je 2019. pokrenuo pilot-program za plaćanje usluga šumskog ekosustava u dva parka prirode koji obuhvaća renaturalizaciju plantaža eukaliptusa, sadnju autohtonih vrsta i razvoj nedravnih proizvoda.

U Njemačkoj u okviru **saveznih zakona o vodama** vlasnici šuma imaju pravo na isplatu naknade za ograničenja gospodarenja u zaštićenim vodonosnim područjima.

U okviru **inicijative „Zeleno srce pluta“, koja je osmišljena kao dio Programa za Mediteran Svjetskog fonda za zaštitu prirode (WWF)**, privatno poduzeće za proizvodnju pića platilo je vlasnicima šumskih zemljišta za zaštitu vodonosnika koji je upotrebljavalo u proizvodnji.

Kad je riječ o politikama EU-a, u okviru nacionalnih programa ruralnog razvoja zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) već se pruža financijska potpora za šume i gospodarenje šumama, i to za prilagodbu i otpornost na rizike povezane s klimom. U razdoblju 2014.–2020. u okviru mjera ZPP-a za šumarstvo izdvojeno je 6,7 milijardi EUR za potporu ciljevima politike EU-a, uglavnom za pošumljavanje (27 %), sprječavanje šumskih požara i katastrofa (24 %) te ulaganja u otpornost i ekološke i socijalne funkcije (19 %). Međutim, zanimanje za mjere za šumarstvo bila je niska i znatno se smanjila tijekom programskog razdoblja. To je, primjerice, posljedica nedostatka potrebnog znanja za upravljanje administrativnim postupcima za traženje pristupa sredstvima, nedovoljne privlačnosti premije i nedostatka potpore savjetodavnih službi u pogledu izgradnje kapaciteta te ograničenih smjernica o tome kako provesti aktivnosti i mjere prilagodbe klimatskim promjenama koje se temelje na šumama kako bi se spriječili i smanjili rizici (npr. šumski požari, erozija tla, bolesti, poplave).

Novim ZPP-om (za razdoblje 2023.–2027.) nudi se veća fleksibilnost u osmišljavanju intervencija povezanih sa šumama u skladu s nacionalnim potrebama i posebnostima, čime se smanjuje birokracija te ostvaruje povezanost i sinergija između europskog zelenog plana, nacionalnih politika u području šumarstva te pravne stečevine EU-a u području okoliša i klime. Komisija će nastojati **povećati iskorištavanje sredstava za ruralni razvoj dostupnih za potrebe ove strategije.**

U preporukama za države članice o strateškim planovima u okviru ZPP-a za razdoblje 2023.–2027. potiče se uzimanje u obzir šuma. Države članice dobile su posebne preporuke o šumama i šumarskom sektoru. Preporuke su uglavnom usmjerene na poticanje održivog gospodarenja šumama te održivog ponovnog pošumljavanja i pošumljavanja, poboljšanje multifunkcionalnosti i uloge šuma kao ponora ugljika, zaštitu šuma i obnovu šumskog ekosustava kako bi se postiglo dobro stanje staništa i vrsta, razvoj otpornosti šuma na klimatske promjene te poboljšanje socioekonomskog razvoja ruralnih područja.

Države članice trebaju poduzeti daljnje mjere za bolje uključivanje dionika u području šuma u izradu strateških planova u okviru ZPP-a na razini država članica. Komisija će osigurati nova sredstva za razmjenu informacija o primjerima dobre prakse za bolje osmišljavanje i provedbu intervencija relevantnih za šume, poticanje komunikacije među stručnjacima u državama članicama, osiguravanje demonstracijskih alata za dosljednu uporabu financiranja te podupiranje lokalnog i regionalnog umrežavanja, uključujući demonstracijske inicijative *in situ*. Komisija će u procjeni strateških planova u okviru ZPP-a posebnu pozornost posvetiti mjerama povezanim sa šumama koje imaju snažne sinergije s ciljevima EU-a u području klime i bioraznolikosti.

S obzirom na povećanu ambiciju EU-a u području klime i bioraznolikosti **države članice posebno se potiču da, ovisno o okolnostima u određenoj državi, uspostave program plaćanja za usluge ekosustava za vlasnike i upravitelje šuma kako bi se pokrili troškovi i izgubljeni prihodi**, pri čemu primjer mogu biti nacionalni programi kao što je finski program METSO. **Države članice potiču se i da ubrzaju uvođenje praksi sekvestracije ugljika, primjerice ekološkim programima za agrošumarstvo ili intervencijama u području ruralnog razvoja**, kako bi se obuhvatila ulaganja u ponovno pošumljavanje i pošumljavanje koja pogoduju bioraznolikosti te ulaganja u agrošumarstvo i druga neproduktivna ulaganja radi ostvarenja ciljeva povezanih s okolišem i klimom. Kako bi podržala države članice, Komisija će pružati **savjete i tehničke smjernice za razvoj programa plaćanja za usluge ekosustava**.

Komisija će donijeti i **inicijativu za sekvestraciju ugljika**, najavljenju u strategiji „od polja do stola”, čiji je cilj daljnje promicanje novog zelenog poslovnog modela kojim se upravitelji zemljišta, uključujući upravitelje i vlasnike šuma, nagrađuju za svoje prakse koje pogoduju klimi i okolišu. S pomoću naknade za napore za ublažavanje klimatskih promjena putem poticaja ili izdavanja certifikata za ugljik kojima se može trgovati stvorit će se novi poslovni model čiji je cilj omogućavanje novih izvora prihoda za poljoprivrednike, šumare i upravitelje zemljišta koji provode održive aktivnosti koje vode do uklanjanja i skladištenja ugljika.

Programi sekvestracije ugljika mogu se promicati putem javnih politika i privatnih inicijativa. Osim toga, javna potpora može biti u obliku čistog nacionalnog financiranja u okviru smjernica o državnim potporama, posebno smjernica EU-a za poljoprivredu i šumarstvo, koje se trenutačno preispituju i koje obuhvaćaju širok raspon mjera u šumarstvu, uključujući, na primjer, potpore za ulaganja u poboljšanje otpornosti i ekološke vrijednosti šumskih ekosustava ili potpore za šumarsko-okolišne i klimatske usluge i očuvanje šuma. Komisija istražuje kako olakšati upotrebu nacionalnih sredstava za mjere u šumarstvu i bolje ih usmjeriti na usluge ekosustava u predstojećoj reviziji smjernica o državnim potporama.

Osim toga, privatnim inicijativama mogu se financirati programi sekvestracije ugljika tako da se izdaju certifikati za ugljik kojima se može trgovati na tržištima. Korisnici bi primali plaćanja ovisno o ostvarenim rezultatima, čime bi se osigurala usmjerenija upotreba relevantnih sredstava za ostvarenje željenog cilja u području klime ili okoliša, kao što je pružanje usluga ekosustava. Sekvestracija ugljika stoga može biti kanal za postizanje i provedbu ciljeva na kojima se strategija temelji.

Nadalje, Komisija razvija regulatorni okvir za certificiranje uklanjanja ugljika, kako je najavljeno u akcijskom planu za kružno gospodarstvo.

U kontekstu **dugoročne vizije za ruralna područja** promicat će se mreža ruralnih područja i općina bogatih šumama kako bi se osiguralo njihovo sudjelovanje i zastupljenost u ključnim inicijativama (ruralni opservatorij, portal EMRR-a⁵⁰) te kako bi se omogućile posebne procjene realnosti i potreba šumskih područja u cijelom EU-u.

Komisija će:

1. do kraja 2021. predložiti **pravno obvezujući instrument za obnovu ekosustava**, uključujući šumske ekosustave
2. do kraja 2021. izraditi **smjernice o definiciji prašuma i starih šuma, uključujući njihovo mapiranje, praćenje i strogu zaštitu**
3. do prvog tromjesečja 2023. **zajedno s državama članicama i u bliskoj suradnji s različitim dionicima u području šuma utvrditi dodatne pokazatelje i pragove ili raspone za održivo**

⁵⁰ <https://enrd.ec.europa.eu/>.

gospodarenje šumama te procijeniti kako bi se oni mogli najbolje koristiti, u početku na dobrovoljnoj osnovi

4. do prvog tromjesečja 2022. izraditi **smjernice o pošumljavanju i ponovnom pošumljavanju koji pogoduju bioraznolikosti**
5. do drugog tromjesečja 2022. izraditi definiciju i donijeti smjernice za **šumarske prakse u skladu s prirodom** te do prvog tromjesečja 2023. **dobrovoljni program certificiranja za gospodarenje šumama u skladu s prirodom**
6. pružiti **smjernice i promicati razmjenu znanja o dobrim praksama u području prilagodbe klimatskim promjenama i otpornosti na njih**, među ostalim upotrebom platforme Climate-ADAPT
7. do kraja 2022. **reviziju zakonodavstva o šumskom reprodukcijском materijalu** dopuniti mjerama za promicanje proizvodnje i stavljanja na tržište šumskog reprodukcijского materijala pogodnog za buduće klimatske uvjete
8. promicati **intervencije povezane sa šumama u budućem ZPP-u (2023.–2027.)** u vezi s ciljevima europskog zelenog plana, **posebno uvođenje programa plaćanja za usluge ekosustava i uvođenje praksi sekvestracije ugljika**, te u drugim financijskim instrumentima EU-a (npr. kohezijska politika, programi LIFE i Obzor Europa te programi EU-a za prekograničnu suradnju (Interreg))
9. do studenoga 2021. **pružiti savjete i tehničke smjernice o razvoju programa plaćanja za usluge ekosustava**
10. promicati programe naknada povezane sa šumama u akcijskom planu za **sekvestraciju ugljika i certificiranje uklanjanja ugljika**, koji bi se trebali donijeti do kraja 2021.
11. provesti **biheviorističku studiju u pogledu iskorištavanja javnih sredstava od strane šumara** kako bi se bolje utvrdili daljnji načini poboljšanja politike
12. **utvrditi i ukloniti moguće prepreke koje proizlaze iz postojećeg zakonodavstva EU-a i smjernica o državnim potporama** kako bi se osigurala odgovarajuća javna potpora uslugama od javnog interesa.

4. Strateško praćenje šuma, izvješćivanje i prikupljanje podataka

Danas su informacije o stanju šuma u EU-u, njihovoj društvenoj i gospodarskoj vrijednosti, pritiscima s kojima se suočavaju i uslugama ekosustava koje pružaju nepotpune. Nakon što je 2007. prestala važiti Uredba „Šume u fokusu”⁵¹, više ne postoje sveobuhvatni zahtjevi za izvješćivanje. Osim toga, postoje problemi s upotrebom podataka dobivenih daljinskim istraživanjem zajedno s podacima dobivenima na terenu (tj. nedostatak interoperabilnosti i zajedničkih definicija, dvosmislenost u tumačenju podataka, nedostatak dugih i usporedivih vremenskih serija vrlo visoke rezolucije, ograničenja trenutačnih standardnih šumskih proizvoda iz programa Copernicus). Osim toga, ne postoji dovoljno planova za šume, što bi omogućilo koordinirano rješavanje problema i pružanje sveobuhvatne slike multifunkcionalnosti šuma u EU-u, posebno u smislu ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe njima, ekološkog stanja šuma, sprječavanja i kontrole štete u šumama te ponude i potražnje šumske biomase u različite socioekonomske svrhe. U kombinaciji s potrebom za detaljnijim pokazateljima održivog gospodarenja šumama i pragovima za određene aspekte klime i bioraznolikosti, to dovodi do situacije u kojoj su se, s jedne strane, države članice na razini EU-a dogovorile da se u okviru prelaska EU-a na klimatski neutralno gospodarstvo u velikoj mjeri oslanjaju na šume i biogospodarstvo koje se temelji na šumama.

⁵¹ Uredba „Šume u fokusu” (2152/2003) bila je na snazi od 2003. do 2007. i pridonijela je „uspostavi sustava praćenja šuma i međusobnih ekoloških utjecaja radi zaštite šuma u Zajednici”. Program se temeljio na postignućima dviju prethodnih uredbi Vijeća za praćenje učinaka atmosferskog onečišćenja (Uredba Vijeća (EEZ)3528/86) i požara (Uredba Vijeća (EEZ)2158/92) na šumske ekosustave. Izvješće o provedbi sustava „Šume u fokusu” dostupno je ovdje: <https://ec.europa.eu/environment/archives/forests/ffocus.htm>.

S druge strane, postoji nekoliko različitih mehanizama za praćenje i izvješćivanje, ali ne postoji strateški okvir koji bi ih objedinio i omogućio da se sveobuhvatno i zajedno s državama članicama pokaže da je EU na pravom putu i da šume zaista mogu ispuniti višestruke zahtjeve koji se pred njih stavljaju i funkcije. **Strateško planiranje za šume u svim državama članicama EU-a na nacionalnoj i, ako je primjenjivo, regionalnoj razini** koje se temelji na pouzdanom praćenju i podacima, transparentnom gospodarenju i koordiniranoj komunikaciji na razini EU-a potrebno je za postizanje zajednički dogovorenih ciljeva EU-a, posebno u smislu prelaska na klimatski neutralno gospodarstvo te ostvarivanja bioraznolikosti i kružnog gospodarstva, uključujući ciljeve uklanjanja utvrđene u prijedlogu revidirane Uredbe o korištenju zemljišta, prenamjeni zemljišta i šumarstvu.

U tu svrhu i ovisno o procjeni učinka **Komisija će iznijeti zakonodavni prijedlog okvira za promatranje, izvješćivanje i prikupljanje podataka o šumama**. Time će se uspostaviti **integrirani okvir za praćenje šuma na razini EU-a** u kojem će se upotrebljavati tehnologije daljinskog istraživanja i geoprostorni podaci integrirani s praćenjem na terenu, čime će se poboljšati točnost praćenja. Ovisno o procjeni učinka i savjetovanju te uz potpuno poštovanje načela supsidijarnosti, to bi uključivalo i **strateške planove za šume** koje trebaju izraditi nadležna nacionalna ili, ako je primjenjivo, regionalna tijela. Tim će se prijedlogom uspostaviti okvir za učinkovitiju koordinaciju mjera uz potpuno poštovanje nadležnosti država članica u tom području.

Kad je riječ o praćenju, naglasak bi trebao biti na redovitom i češćem, troškovno učinkovitim izvješćivanju i ažuriranju podataka o prioritetnim temama relevantnima za politiku EU-a, kao što su učinci klimatskih promjena, bioraznolikost, zdravlje, štete, invazivne strane vrste, gospodarenje šumama i uporaba biomase u različite socioekonomske svrhe. Praćenje se mora provoditi uz visoku prostornu i vremensku granularnost. Pravodobnost je posebno važna i zbog brzog nastanka šumskih prirodnih nepogoda. Okvir će se koristiti komponentama svemirskog programa EU-a te bi trebao iskoristiti usluge programa Galileo i Copernicus kako bi se ti procesi poboljšali.⁵²

Utvrдио bi se popis parametara relevantnih za usklađeno praćenje na razini EU-a, a podaci bi se prikupljali i prijavljivali, što bi se temeljilo na postojećim pokazateljima i programima praćenja na nacionalnoj razini i razini EU-a (npr. Europski informacijski sustav za šumske požare⁵³), uz poštovanje načela „samo jednom” iz Uredbe o jedinstvenom digitalnom pristupniku. Opcije za nove parametre i pokazatelje praćenja procijenile bi se i razmatrale putem savjetovanja s državama članicama, stručne potpore, istraživanja i drugih sredstava te bi se, kad budu dostupne, uključile u sustav praćenja. Novi okvir za praćenje mogao bi imati koristi i od inicijative EU-a **Odredište Zemlja (DestinE)**⁵⁴ u obliku namjenskog digitalnog blizanca, koji se može smatrati velikom promjenom za modeliranje Zemljina sustava i asimilaciju podataka u različitim, ali međusobno povezanim tematskim područjima⁵⁵.

⁵² Podaci ili proizvodi i umjetna inteligencija iz programa Copernicus Sentinel već se upotrebljavaju na europskoj razini i razini država članica, npr. za stalnu inventuru šuma u Portugalu, utvrđivanje uporabe zemljišta (promjena) te provjeru zdravstvenog stanja stabala radi potpore upraviteljima šuma i industriji celuloze i papira. U Švedskoj informacije iz satelitskih snimki od 2000. omogućuju otkrivanje nezakonite sječe, koja je sada rijetka, i loših praksi gospodarenja. U Rumunjskoj se u prašumi provodi projekt „pametne šume”, kojim se čuvari šuma upozoravaju na moguću nezakonitu sječu. Takvi primjeri više nisu rijetki i zahvaljujući njima gospodarenje šumama prelazi u digitalno doba.

⁵³ <https://effis.jrc.ec.europa.eu>

⁵⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/destination-earth>

⁵⁵ Kad je riječ o IT-u koji vodi Komisija, za razvoj i nabavu u području IT-a bit će potrebno prethodno odobrenje Odbora Europske komisije za informacijsku tehnologiju i kibersigurnost.

Europski sustav informiranja o šumama (FISE) unaprijedit će se kako bi postao okosnica za usklađene podatke o šumama u Europi. Stoga će integrirani sustav za praćenje šuma i njegovi rezultati biti dostupni putem tog informacijskog sustava. Komisijin Opservatorij EU-a za krčenje šuma, propadanje šuma, promjene u svjetskim šumskim površinama i njihove pokretače⁵⁶ razvit će alate za praćenje šuma koji se temelje na promatranju Zemlje, a koji bi se mogli provesti u okviru programa Copernicus i upotrijebiti u okviru FISE-a kao dio integriranog sustava za praćenje šuma.

Svake godine sastavit će se i ažurirati popis ključnih pokazatelja za lako dostupne pokazatelje, kao što su oni iz podataka dobivenih daljinskim istraživanjem. Uzimajući u obzir rizike i stanje u šumama EU-a koje se brzo mijenja, šumske nepogode i ažurirane procjene rizika također će biti dio godišnjih izvješća. Za pokazatelje za čiju je konsolidaciju potrebno više vremena popisi će se sastavljati svakih šest godina. Time će se pridonijeti i redovitim postupcima praćenja kao što su UN-ovi ciljevi održivog razvoja, Osmi program djelovanja za okoliš i europski semestar. Buduće europsko znanstveno partnerstvo za šume bit će uključeno u pripremu tih izvješća. Netehnički sažeci bit će dostupni za sva prethodno navedena izvješća FISE-a. Ključno je osigurati da znanstveno utemeljeno znanje i informacije budu dostupni svima. Vlasnici i upravitelji šuma, civilno društvo ili lokalne akcijske skupine pozivaju se da iskoriste ta izvješća i u svojim zemljama ili zajednicama organiziraju javne informativne sastanke kako bi se podigla svijest o europskim šumama.

Na internetskoj stranici MapMyTree građani i zajednice također će biti uključeni u praćenje sadnje stabala kao doprinosa preuzetoj obvezi da se do 2030. zasadi najmanje tri milijarde dodatnih stabala. Praktični savjeti o sadnji i njezi drveća bit će dostupni na posebnoj platformi.

Uz puno poštovanje načela supsidijarnosti, strateške planove izradile bi nacionalne ili, ako je primjenjivo, regionalne vlasti država članica. Time bi se utvrdila **strateška vizija država članica za šume i šumarski sektor** za sljedećih 10, 30 i 50 godina. Planove ne bi morala odobriti Komisija, ali bi sadržavali zajedničke elemente i opću strukturu koja bi se izradila u suradnji s državama članicama te na temelju procjene učinka i uz sudjelovanje dionika kako bi se omogućila usporedivost i pružila sveobuhvatna slika stanja, napretka i budućeg razvoja šuma u EU-u, kako su to predvidjele države članice.

Osim toga i u skladu sa strategijom EU-a za bioraznolikost do 2030., šumska područja obuhvaćena **planovima gospodarenja šumama** trebala bi obuhvaćati sve javne šume kojima se gospodari i veći broj privatnih šuma.⁵⁷ Time bi se vlasnicima i upraviteljima šuma pomoglo da na terenu ostvare ciljeve politike i strateške prioritete utvrđene na razini EU-a te na nacionalnoj i regionalnoj razini. Planovi gospodarenja šumama trebali bi uključivati procjenu rizika koji se odnose na šume i upravljanje njima te bolje integrirati podatke o bioraznolikosti. U pripremi novog zakonodavnog instrumenta za praćenje šuma u EU-u Komisija će na temelju iskustva iz prethodne strategije EU-a za šume⁵⁸ provesti usporednu procjenu zahtjeva i kriterija uključenih u planove gospodarenja šumama te u bliskoj suradnji s državama članicama razmotriti utvrđivanje dodatnih kriterija kako bi se osiguralo da ti planovi ispunjavaju ciljeve strategije koji se odnose na klimu, bioraznolikost, biogospodarstvo te socijalni i ruralni razvoj. Osim toga, u procjeni će se razmotriti kako poduprijeti i savjetovati šumare pri provedbi tih planova.

⁵⁶ [Pojačanje djelovanja EU-a za zaštitu i obnovu svjetskih šuma.](#)

⁵⁷ Planovi gospodarenja šumama i zahtjevi za takve planove već postoje u nekoliko država članica i na njima će se temeljiti procjena Komisije. Vidjeti: Sažetak zahtjeva za planove gospodarenja šumama: [fmp_table.pdf \(europa.eu\).](#)

⁵⁸ COM(2013) 659 final

Novi pravni okvir poduprijet će se sveobuhvatnim sustavom gospodarenja u okviru ažuriranog, uključivijeg i usklađenijeg okvira EU-a za gospodarenje šumama u skladu s odjeljkom 6. U okviru zadnje navedenog osnovat će se posebna skupina koja će uključivati glavne stručnjake i mreže za praćenje i planiranje šuma kako bi se pomoglo u utvrđivanju i definiranju zajedničkog popisa metoda i pokazatelja za praćenje, definiranju programa rada i utvrđivanju istraživačkih potreba i napretka.

Komisija će:

1. iznijeti novi **zakonodavni prijedlog o promatranju, izvješćivanju i prikupljanju podataka o šumama u EU-u** kako bi se osigurao koordinirani sustav EU-a za praćenje, prikupljanje podataka i izvješćivanje o šumama u okviru toga nadležna tijela država članica do prvog tromjesečja 2023. pripremila bi **strateške planove za šume** i šumarski sektor, uz potpuno poštovanje načela supsidijarnosti i Ugovora
2. **u okviru Europskog sustava informiranja o šumama (FISE), na temelju poboljšanih proizvoda programa Copernicus, drugih podataka dobivenih daljinskim istraživanjem i praćenja na terenu, ojačati postojeće praćenje klimatskih učinaka i drugih prirodnih i umjetno izazvanih nepogoda na šume**
3. **pripremati i objavljivati redovita izvješća i netehničke sažetke o šumama u EU-u** uz potporu šireg europskog znanstvenog partnerstva za šume
4. u okviru Zajedničkog istraživačkog centra⁵⁹ **razviti europsko znanstveno partnerstvo za šume** radi podupiranja razvoja novih pokazatelja koji se temelje na daljinskom istraživanju i najnovijim rezultatima istraživanja.

5. Snažan program istraživanja i inovacija za poboljšanje našeg znanja o šumama

Istraživanje i inovacije ključni su pokretači u ostvarivanju ambicioznih ciljeva strategije. Komisija će u okviru programa Obzor Europa dodatno promicati znanstveno utemeljen doprinos šuma EU-a ciljevima europskog zelenog plana koji se odnose na klimatsku neutralnost i otpornost, bioraznolikost i održiv rast. Istraživačke i inovacijske aktivnosti povezane sa šumama poduprijet će tematska skupina pod nazivom „Hrana, biogospodarstvo, prirodni resursi, poljoprivreda i okoliš”. Taj skupina pruža mogućnosti za poboljšanje i stvaranje sinergija između okolišnih, socijalnih i gospodarskih ciljeva za šume te za usmjeravanje ljudskih gospodarskih aktivnosti prema održivosti.

Istraživanje i inovacije **povećat će učinkovitost poboljšanog održivog gospodarenja šumama u promjenjivim klimatskim uvjetima**, među ostalim stjecanjem boljih spoznaja o učincima klimatskih promjena, doprinosom većoj raznolikosti šuma i genetskih resursa te pružanjem praktičnih smjernica utemeljenih na dokazima i praktično izvedivih smjernica za ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu tim promjenama u skladu s ciljevima bioraznolikosti. Sveobuhvatnim pristupom novim i budućim štetnim organizmima i bolestima nastojat će se smanjiti biotički poremećaji i rizici. Poticat će se zdrava obnova šuma i tla prilagođena terenu, među ostalim u okviru misije istraživanja i inovacija u području zdravlja tla i hrane. Tražit će se bolje razumijevanje prašuma i starih šuma te njihove bioraznolikosti i klimatskih funkcija.

Višestruke **koristi usluga šumskih ekosustava** i njihove međuovisnosti dodatno će se rješavati na interdisciplinarni i integrativan način radi dodavanja vrijednosti održivim i višenamjenskim

⁵⁹ Komisija će preko Zajedničkog istraživačkog centra provoditi znanstvena istraživanja i upravljati znanstvenim spoznajama kako bi podržala provedbu strategije za šume, uključujući razvoj metoda za praćenje europskih šuma daljinskim istraživanjem te procjenu stanja šuma i pritisaka na šume kojom se kombiniraju daljinsko istraživanje i statistički podaci.

šumama i maksimalnog povećanja njihove koristi za društvo. Ojačat će se istraživanje i inovacije u području poljoprivredno-šumarskih sustava i drugih stabala izvan šuma.

Ciljanim ulaganjima u bolju uporabu podataka i razvoj infrastruktura, tehnologija i modela upravljanja ubrzat će se **primjena digitalnih inovacija** u šumarstvu, ruralnim područjima i svim vrijednosnim lancima.

Kako bi se **ojačala suradnja na razini EU-a**, predložit će se partnerstvo za istraživanje i inovacije u području šumarstva kako bi se prevladala fragmentacija javnih istraživačkih napora u EU-u i ojačao rad na istraživačkim prioritetima za koje je potrebna snažnija koordinacija. Doprinos u iznosu do 1 milijarde EUR iz programa Obzor Europa kombinirat će se s dodatnim privatnim ulaganjima u buduće partnerstvo za Europu kao kružno biogospodarstvo kako bi se potaknuli takvi inovativni i resursno učinkoviti biomaterijali i proizvodi koji imaju snažan potencijal da nadomjeste ekvivalente koji se temelje na fosilnim gorivima. Projekti koji se temelje na šumama trebali bi pomoći u diversifikaciji prihoda vlasnika i upravitelja šuma te povećati održivost i kružnost gospodarstva koje se temelji na šumama.

Komisija će surađivati s državama članicama kako bi ojačala ulogu šumarstva u Europskom partnerstvu za inovacije–AGRI. Cilj je **ubrzati uvođenje inovacija povezanih sa šumama, promicati razmjenu znanja, suradnju, obrazovanje, osposobljavanje** i savjetovanje radi potpore poboljšanim praksama održivog gospodarenja šumama te osloboditi socioekonomski i ekološki potencijal šuma u ruralnim područjima.

Komisija će:

1. razviti program istraživanja i inovacija „**Planiranje naših budućih šuma**” zajedno s državama članicama i dionicima utvrđivanjem istraživačkih potreba i budućih prioriteta za šumarstvo i sektor koji se temelji na šumama
2. podupirati **osmišljavanje i provedbu strategija obnove šuma** na temelju dokaza uz sudjelovanje društva te u različitim ekološkim i socioekonomskim okruženjima, među ostalim planiranom misijom istraživanja i inovacija u području zdravlja šumskih tala
3. **jačati suradnju na razini EU-a** predlaganjem partnerstva za istraživanje i inovacije u šumarstvu, uključujući vodeće inicijative za ispitivanje i demonstraciju rješenja u odabranim ključnim strateškim područjima
4. s pomoću programa „Civilna sigurnost za društvo” u okviru programa Obzor Europa provesti **komplementarne mjere za potporu politikama za smanjenje rizika od katastrofa** (uključujući šumske požare) kako bi se povećali kapaciteti za upravljanje rizikom i otpornošću
5. razviti **znanstveni program građana za bioraznolikost šuma**, posebno uključivanjem građana i civilnog društva u praćenje bioraznolikosti šuma.

6. Uključiv i dosljedan okvir EU-a za upravljanje šumama

Za širi doprinos šuma ciljevima europskog zelenog plana, kako su predstavljeni u strategiji, među ostalim za klimu, bioraznolikost i održivo biogospodarstvo, potrebna je uključivija i usklađenija struktura upravljanja šumama u EU-u koja odražava sve ciljeve nove strategije EU-a za šume i njihovu povezanost. Trebalo bi osigurati pojačanu koordinaciju različitih politika i olakšati multidisciplinarnu razmjenu, uz sudjelovanje širokog kruga stručnjaka i dionika. S obzirom na sve veći interes europske javnosti za budućnost šuma EU-a, trebalo bi zajamčiti i transparentnost upravljanja kako bi svi mogli pratiti kako se Komisiji i državama članicama pomaže u ostvarivanju ciljeva nove strategije EU-a za šume.

U tom će kontekstu Komisija predložiti sustav upravljanja šumama EU-a kojim se promiču usklađenost politika i sinergije među različitim funkcijama koje šume trebaju izvršavati za održivo i klimatski neutralno europsko gospodarstvo te će državama članicama, vlasnicima i upraviteljima šuma, industriji, akademskoj zajednici i civilnom društvu omogućiti uključiv prostor za raspravu o pitanjima politike u području šumarstva, izbjegavajući pritom strukture koje se preklapaju.

Kad je riječ o dijalogu s državama članicama, oslanjajući se na bogato iskustvo i suradnju sa Stalnim odborom za šumarstvo i Radnom skupinom za šume i prirodu, Komisija će predložiti ažurirano upravljanje kojim će se te dvije skupine okupiti u jedinstvenu stručnu skupinu s mandatom koji odražava sve okolišne, socijalne i gospodarske ciljeve nove strategije EU-a za šume i članstvom kojim se osigurava da su članovi te skupine predstavnici država članica iz različitih ministarstava. Kako bi se to ostvarilo i izbjeglo stvaranje dodatne strukture, Komisija će surađivati s državama članicama kako bi revidirala poslovnik Stalnog odbora za šumarstvo ili utvrdila druge potrebne mjere. Uspostavit će se i bolje sinergije sa Stručnom skupinom za industrije koje se temelje na šumama i pitanja povezana sa sektorom.

Kad je riječ o suradnji s civilnim društvom, vlasnicima i upraviteljima šuma, industrijom i akademskom zajednicom, Komisija će zauzeti sličan pristup i nadovezati se na iskustvo postojeće Skupine za građanski dijalog o šumarstvu i plutu i Radne skupine za šume i prirodu, osnivanjem jedne skupine s revidiranom izjavom o misiji, širim članstvom i usmjerenjem na provedbu nove strategije EU-a za šume.

Komisija će organizirati redovite zajedničke sastanke dviju skupina najmanje dvaput godišnje i obvezat će se na potpunu transparentnost rasprava. Komisija potiče i države članice da uspostave široke platforme za dijalog s više dionika radi rasprave i informiranja o europskim, nacionalnim i lokalnim politikama u području šumarstva.

Takvom ojačanom upravljačkom strukturom omogućit će se jačanje dijaloga, uklanjanje podjela i potpuno razmatranje, u duhu europskog zelenog plana i nove strategije EU-a za šume, sinergija između ruralnog razvoja, održivog šumskog biogospodarstva i povećane ambicije EU-a u pogledu klime i bioraznolikosti.

Komisija će promicati i osnivanje „savjetodavnih službi za šume” u državama članicama, koja bi bila istovjetna poljoprivrednim savjetodavnim službama koje postoje u okviru ZPP-a.

7. Jačanje provedbe i primjene postojeće pravne stečevine EU-a

Potrebno je pojačati provedbu i primjenu pravne stečevine EU-a koja je relevantna za pitanja šuma i gospodarenja šumama. Direktivom o staništima⁶⁰ i Direktivom o pticama⁶¹ predviđa se očuvanje velikog broja šumskih staništa te životinjskih i biljnih vrsta povezanih sa šumama. Direktivom o odgovornosti za okoliš⁶² propisuje se sprječavanje i otklanjanje štete u okolišu koja uključuje šumska staništa⁶³. Direktivom o zaštiti okoliša putem kaznenog prava⁶⁴ kriminaliziraju se određena ponašanja koja uključuju štetu nanесenu zaštićenim šumama⁶⁵. Komisija u okviru

⁶⁰ Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992.

⁶¹ Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica.

⁶² Direktiva 2004/34/EZ o odgovornosti za okoliš u pogledu sprječavanja i otklanjanja štete u okolišu.

⁶³ Vidjeti Smjernice Komisije o zajedničkom dogovoru o pojmu „šteta u okolišu” u skladu s Direktivom o odgovornosti za okoliš (C(2021) 1860 final), posebno točke 15., 18. i 90.

⁶⁴ Direktiva 2008/99/EZ o zaštiti okoliša putem kaznenog prava.

⁶⁵ Vidjeti, na primjer, članak 3. točku (h) Direktive 2008/99/EZ.

europskog zelenog plana namjerava predložiti reviziju te direktive kako bi je ojačala. Direktiva o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš⁶⁶ i Direktiva o procjeni utjecaja na okoliš⁶⁷ relevantne su za određene planove, programe i projekte u području šumarstva. Direktivom o javnom pristupu informacijama o okolišu⁶⁸ predviđa se stavljanje na raspolaganje informacija o okolišu, uključujući planove gospodarenja šumama.

Uredbom EU-a o drvu⁶⁹ zabranjuje se ulazak nezakonitog drva u EU i utvrđuju obveze gospodarskih subjekata koji stavljaju drvo i proizvode od drva na tržište EU-a. Komisija dovršava provjeru prikladnosti te uredbe i Uredbe o provedbi zakona, upravljanju i trgovini u području šuma⁷⁰ te će do kraja 2021. predstaviti nalaze i prijedlog poboljšanja pravila za sprječavanje krčenja i propadanja šuma.

Nezakonita sječa šuma posebno je zabrinjavajuća kada se odnosi na prašume i stare šume ili šumska staništa od kojih je vrlo malo ostalo jer im je nanesena nepopravljiva šteta. Propadanje šuma ili nedovoljno poboljšanje stanja očuvanosti šuma može uzrokovati i loša provedba relevantne pravne stečevine. Komisija će nastojati poboljšati osiguravanje usklađenosti na nacionalnoj razini tako što će pojačati dijalog s nadležnim tijelima pojedinačnih država članica i blisko surađivati s državama članicama i europskim mrežama agencija za okoliš, inspektorima, policijom, tužiteljima i sucima, oslanjajući se na smjernice koje su već pripremljene u suradnji s njima i koje oni podržavaju⁷¹, te pojačati provedbu zakona, među ostalim, ako je potrebno, primjenom postupaka zbog povrede. Komisija je pokrenula postupke zbog povrede za šumarske djelatnosti kojima se krše Direktiva o staništima, Direktiva o pticama, Direktiva o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš, Uredba EU-a o drvu i Direktiva o javnom pristupu informacijama o okolišu.

Komisija će promicati upotrebu geoprostornih obavještajnih podataka u državama članicama⁷² i na razini EU-a tako što će razviti vlastite kapacitete za upotrebu tih podataka za osiguravanje usklađenosti s propisima o okolišu⁷³. Izdat će se i ažurirane smjernice o tumačenju određenih odredaba relevantnih za šume, kao što su pravila o zaštiti vrsta iz Direktive o staništima⁷⁴ i odredbe o zaštiti područja mreže Natura 2000, te o primjeni zakonodavstva o zaštiti prirode na šume⁷⁵. Komisija će poticati i nadležna tijela država članica da iskoriste dostupnu tehničku

⁶⁶ Direktiva 2001/42/EZ o procjeni učinaka određenih planova i programa na okoliš.

⁶⁷ Direktiva 2011/92/EU o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš.

⁶⁸ Direktiva 2003/4/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 28. siječnja 2003. o javnom pristupu informacijama o okolišu⁶⁸ i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 90/313/EEZ.

⁶⁹ Uredba (EU) br. 995/2010 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. listopada 2010. o utvrđivanju obveza gospodarskih subjekata koji stavljaju u promet drvo i proizvode od drva.

⁷⁰ Uredba Vijeća (EZ) br. 2173/2005 od 20. prosinca 2005. o uspostavljanju FLEGT sustava za izdavanje dozvola za uvoz drvne sirovine u Europsku zajednicu.

⁷¹ Vidjeti Osiguravanje usklađenosti s propisima o okolišu u ruralnim područjima – Ured za publikacije EU-a (europa.eu); i Smjernice za borbu protiv kaznenih djela protiv okoliša i povezanih povreda prava: Circabc (europa.eu).

⁷² Programom Okvirnog partnerskog sporazuma za prihvaćanje Copernicusa među korisnicima već se podupiru nacionalne pilot-platforme za informacije o šumama te upotreba geoprostornih obavještajnih podataka za borbu protiv nezakonite sječe stabala u šumama (kaznena djela povezana sa šumama).

⁷³ Vidjeti Komunikaciju „Mjere EU-a za poboljšanje usklađenosti s propisima o okolišu i upravljanja okolišem”, COM(2018) 10 final.

⁷⁴ Vidjeti „Smjernice o strogoj zaštiti životinjskih vrsta od interesa za Zajednicu u skladu s Direktivom o staništima 92/43/EEZ” na https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/index_en.htm u postupku revizije.

⁷⁵ Vidjeti „Upravljanje područjima mreže Natura 2000: odredbe članka 6. Direktive o staništima 92/43/EEZ”, „Metodološke smjernice o odredbama članka 6. stavaka 3. i 4. Direktive o staništima 92/43/EEZ” (u postupku revizije) i Smjernice o mreži Natura 2000 i šumama na https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

pomoć kao što je program TAIEX EIR peer-to-peer⁷⁶ i Instrument za tehničku potporu, kojim se državama članicama pruža potpora u osmišljavanju i provedbi reformi⁷⁷.

Borba protiv kaznenih djela protiv okoliša⁷⁸ prioritet je u najnovijem izvješću Europolu o procjeni prijetnje teškog i organiziranog kriminala (SOCTA) (2021.) i novoj strategiji EU-a za borbu protiv organiziranog kriminala za razdoblje 2021.–2025.⁷⁹

Budući da se slučajevi nezakonite sječe stabala prijavljuju i za proizvode od drva koji su stavljeni u promet u skladu s Uredbom EU-a o drvu (EUTR), države članice trebaju osigurati bolje praćenje i provedbu. To bi uključivalo provjeru pružaju li informacije dobivene u okviru programa certificiranja gospodarskim subjektima potrebne informacije za potpunu usklađenost s EUTR-om.

Nadalje, Komisija će analizirati je li primjereno utvrditi minimalne standarde za programe certificiranja trećih strana kako bi se osigurali odgovarajući standardi pouzdanosti, transparentnosti i neovisne revizije.

Komisija će usto podupirati i ulogu civilnog društva u nadzoru usklađenosti te će surađivati s državama članicama na poboljšanju pristupa pravosuđu pred nacionalnim sudovima u pitanjima okoliša za pojedince i nevladine organizacije⁸⁰. Revizijom Aarhuške uredbe ojačat će se uloga civilnog društva u donošenju odluka u EU-u.

8. Zaključak

Šume i sektor koji se temelji na šumama ključan su dio europskog prelaska na moderno, klimatski neutralno, resursno učinkovito i konkurentno gospodarstvo. Obvezama i mjerama predloženima u ovoj strategiji osigurat će se rastuće, zdrave, raznolike i otporne šume EU-a te će se zajamčiti njihov znatan doprinos našim ambicijama u području klime i bioraznolikosti, uspješnoj egzistenciji u ruralnim područjima i šire te održivom šumskom biogospodarstvu. Strateški pristup praćenju, decentraliziranom planiranju i gospodarenju utvrđen u ovoj strategiji pomoći će osigurati da šume ispune te višestruke funkcije, uz puno poštovanje načela supsidijarnosti i nadležnosti država članica. U strategiji se prepoznaje središnja uloga šuma, šumara i cijelog vrijednosnog lanca koji se temelji na šumama u ostvarivanju ciljeva europskog zelenog plana, a provedba strategije temeljit će se na snažnom i uključivom okviru upravljanja koji će svim uključenim stranama omogućiti da sudjeluju i oblikuju budućnost šuma u EU-u. Komisija će osigurati da se strategija provodi u bliskoj usklađenosti s drugim inicijativama

⁷⁶ [Alat TAIEX EIR P2P](#) olakšava komunikaciju među nacionalnim tijelima te im omogućuje da uče jedni od drugih. Mogu se organizirati i događanja na zahtjev službi Europske komisije u okviru pristupa odozgo prema dolje (strateški TAIEX).

⁷⁷ Potpora iz Instrumenta za tehničku potporu pruža se na zahtjev i obuhvaća brojna područja politika, uključujući provedbu pravne stečevine EU-a, primjenu zakonodavstva o okolišu te pitanja povezana sa šumama i gospodarenjem šumama u kontekstu prioriteta EU-a kao što su zelena i digitalna tranzicija. [Instrument za tehničku potporu \(TSI\) | Europska komisija \(europa.eu\)](#).

⁷⁸ Kaznena djela u području šumarstva uzrokuju ozbiljnu gospodarsku, ekološku i društvenu štetu te potiču korupciju, pranje novca i druga kaznena djela. Na globalnoj razini procjenjuje se da gubici prihoda zbog kaznenih djela u području šumarstva iznose 51–152 milijarde USD godišnje⁷⁸, što je najveći udio kaznenih djela protiv okoliša.

⁷⁹ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Strategija EU-a za borbu protiv organiziranog kriminala za razdoblje 2021.–2025.”, COM(2021) 170 final.

⁸⁰ Vidjeti Komunikaciju „Poboljšanje pristupa pravosuđu u pitanjima okoliša u EU-u i državama članicama”, COM(2020) 643 final.

politike, uključujući one donesene u okviru europskog zelenog plana i prijedloge predstavljene u okviru paketa za cilj od 55 %.

Komisija poziva sve dionike da se uključe u opsežnu raspravu o budućnosti šuma u EU-u. Građane i zajednice potiče se da aktivno sudjeluju u provedbi obveze sadnje najmanje 3 milijarde dodatnih stabala do 2030. Komisija poziva Europski parlament i Vijeće da podrže ovu strategiju. Kako bi se osigurala potpuna politička odgovornost za strategiju, Komisija će predložiti osnivanje stalne točke za praćenje napretka u Vijeću i Europskom parlamentu. Komisija će do 2025. preispitati strategiju kako bi ocijenila napredak i ustanovila jesu li potrebne daljnje mjere za postizanje njezinih ciljeva.